

ZAKŁAD UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH



**Świadczenia pieniężne
z ubezpieczenia społecznego
w razie choroby i macierzyństwa
dla osób prowadzących
działalność pozarolniczą**

PORADNIK



ZAKŁAD UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

**Świadczenia pieniężne
z ubezpieczenia społecznego
w razie choroby i macierzyństwa
dla osób prowadzących
działalność pozarolniczą**

PORADNIK

data aktualizacji: czerwiec 2014 r.

Spis treści

I. Wstęp	5
II. Świadczenia pieniężne w razie choroby i macierzyństwa z ubezpieczenia chorobowego	8
1. Zasiłek chorobowy	8
2. Świadczenie rehabilitacyjne	20
3. Zasiłek macierzyński	22
4. Zasiłek opiekuńczy	38
5. Podstawa wymiaru zasiłków	45
6. Zasady wypłaty świadczeń	51
III. Świadczenia pieniężne w razie choroby z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych	55
IV. Wykaz aktów prawnych	62

I. Wstęp

Prawo do świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, ich wysokość, zasady obliczania i wypłaty regulują przepisy ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa¹. Świadczenia te przysługują wszystkim osobom objętym ubezpieczeniem społecznym w razie choroby i macierzyństwa, zwanym ubezpieczeniem chorobowym, określonym przepisami ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych². Do kręgu tych osób zalicza się m.in. osoby objęte ubezpieczeniem chorobowym jako prowadzące działalność pozarolniczą oraz osoby z nimi współpracujące.

W przypadku niezdolności do pracy spowodowanej wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową świadczenia z tego tytułu przysługują osobom objętym ubezpieczeniem społecznym w razie wypadków przy pracy i chorób zawodowych, zwanym ubezpieczeniem wypadkowym, określonym przywołaną ustawą z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Od dnia 1 stycznia 2003 r. zasady wypłaty świadczeń z ubezpieczenia wypadkowego są uregulowane przepisami ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych³.

Zgodnie z ustawą o systemie ubezpieczeń społecznych za **osobę prowadzącą działalność pozarolniczą** uważa się:

- osobę prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych,
- twórcę,
- artystę,
- osobę prowadzącą działalność w zakresie wolnego zawodu:
 - w rozumieniu przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne,

¹ Dz.U. z 2014 r. poz. 159.

² Dz.U. z 2013 r. poz. 1442 z późn. zm.

³ Dz.U. z 2009 r. nr 167, poz. 1322 z późn. zm.

- z której przychody są przychodami z działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych,
- ☞ wspólnika jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz wspólników spółki jawnej, komandytowej lub partnerskiej,
 - ☞ osobę prowadzącą publiczną lub niepubliczną szkołę, inną formę wychowania przedszkolnego, placówkę lub ich zespół, na podstawie przepisów o systemie oświaty.

Za **osobę współpracującą** z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność uważa się małżonka, dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione, rodziców, macochę i ojczyma oraz osoby przysposabiające, jeżeli pozostają z tą osobą we wspólnym gospodarstwie domowym i współpracują przy prowadzeniu działalności. **Nie jest osobą współpracującą** osoba, z którą zawarto umowę o pracę w celu przygotowania zawodowego.

Osoby prowadzące działalność pozarolniczą i osoby z nimi współpracujące, podlegające obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, mogą zostać na swój wniosek objęte dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym. Objęcie dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym następuje od dnia wskazanego we wniosku o objęcie tym ubezpieczeniem, nie wcześniej jednak niż od dnia, w którym wniosek w tej sprawie został zgłoszony. Jeżeli jednak zgłoszenie do ubezpieczeń emerytalnego i rentowych zostanie dokonane w terminie 7 dni od daty powstania obowiązku ubezpieczeń, a w przypadku twórców i artystów w ciągu 7 dni od dnia otrzymania decyzji Komisji do spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców ustalającej datę rozpoczęcia wykonywania działalności twórczej lub artystycznej, objęcie dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym następuje od dnia wskazanego we wniosku.

Dobrowolne ubezpieczenie chorobowe ustaje od dnia wskazanego we wniosku o wyłączenie z ubezpieczenia, nie wcześniej jednak niż od dnia, w którym wniosek został złożony. Dobrowolne ubezpieczenie chorobowe ustaje także z powodu niedotrzymania terminu opłacania składek na to ubezpieczenie lub opłacenia tych składek w niższej wysokości niż należąca. Dobrowolne ubezpieczenie chorobowe ustaje bowiem od pierwszego dnia miesiąca kalendarzowego, za który nie opłacono w terminie i we właściwej wysokości składki należnej na to ubezpieczenie. Jeżeli jednak za część miesiąca (od pierwszego dnia miesiąca) ubezpieczony pobierał zasiłek z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, ubezpieczenie chorobowe ustaje od dnia następującego po dniu, za który zasiłek został wypłacony. W uzasadnionych przypadkach Zakład Ubezpieczeń Społecznych, na wniosek ubezpieczonego, może wyrazić zgodę na opłacenie składek po obowiązującym terminie.

Osobom, które przystąpiły do ubezpieczenia chorobowego, przysługują następujące świadczenia pieniężne w razie choroby i macierzyństwa z ubezpieczenia chorobowego:

- zasiłek chorobowy,
- świadczenie rehabilitacyjne,
- zasiłek macierzyński,
- zasiłek opiekuńczy.

Osoby prowadzące działalność pozarolniczą oraz osoby z nimi współpracujące podlegają obowiązkowo ubezpieczeniu wypadkowemu.

W razie niezdolności do pracy spowodowanej wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową osobom tym przysługują następujące świadczenia z tytułu choroby z ubezpieczenia wypadkowego:

- zasiłek chorobowy,
- świadczenie rehabilitacyjne.

II. Świadczenia pieniężne w razie choroby i macierzyństwa z ubezpieczenia chorobowego

1. Zasiłek chorobowy

Prawo do zasiłku

Ubezpieczonemu, który jest niezdolny do pracy z powodu choroby, przysługuje zasiłek chorobowy. Zasiłek ten przysługuje niezależnie od okresu trwania niezdolności do pracy, gdyż przepisy nie określają minimalnego okresu trwania niezdolności do pracy dla nabycia prawa do zasiłku chorobowego. Na równi z niezdolnością do pracy z powodu choroby traktowana jest niemożność wykonywania pracy w wyniku decyzji wydanej przez właściwy organ albo uprawniony podmiot, na podstawie przepisów o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi oraz z powodu przebywania w stacjonarnym zakładzie leczenia odwykowego w celu leczenia uzależnienia alkoholowego albo w stacjonarnym zakładzie opieki zdrowotnej w celu leczenia uzależnienia od środków odurzających lub substancji psychotropowych, a także wskutek poddania się niezbędnym badaniom lekarskim przewidzianym dla kandydatów na dawców komórek, tkanek i narządów.

Zasiłek chorobowy przysługuje ubezpieczonemu, który stał się niezdolny do pracy z powodu choroby w czasie trwania ubezpieczenia chorobowego. Nie nabędzie więc prawa do tego zasiłku osoba prowadząca działalność pozarolniczą lub osoba z nią współpracująca, która wniosek o objęcie dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym zgłosiła już po powstaniu niezdolności do pracy. Zasiłek chorobowy nie będzie w takim przypadku przysługiwał za cały okres nieprzerwanej niezdolności do pracy z powodu choroby.

Przykład

Osoba, która rozpoczęła prowadzenie działalności pozarolniczej od 1 lutego, podlega obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu. Osoba ta stała się niezdolna do pracy w dniu 22 sierpnia. Zgłoszenie do ubezpieczenia chorobowego na druku ZUS ZUA wypełniła w dniu 22 sierpnia. Zgłoszenie do ubezpieczenia wpłynęło do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w dniu 26 sierpnia i od tej daty osoba ta została

objęta ubezpieczeniem chorobowym. Niezdolność do pracy z powodu choroby trwała od 22 sierpnia do 3 listopada. Ponieważ niezdolność do pracy powstała przed objęciem ubezpieczeniem, zasiłek chorobowy nie przysługuje ubezpieczonemu za cały okres niezdolności do pracy.

Również gdy osoba prowadząca działalność gospodarczą stanie się niezdolna do pracy z powodu choroby w okresie przerwy w ubezpieczeniu spowodowanej zawieszeniem wykonywania tej działalności, na podstawie przepisów o swobodzie działalności gospodarczej (jeżeli nie zachodzą warunki do przyznania zasiłku chorobowego po ustaniu tytułu ubezpieczenia), zasiłek chorobowy nie przysługuje za cały okres nieprzerwanej niezdolności do pracy, także za okres po wznowieniu tej działalności.

Przykład

Osoba, która rozpoczęła prowadzenie działalności gospodarczej od 1 stycznia, w czasie wykonywania działalności podlegała dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu. W okresie od 1 listopada do 31 stycznia następnego roku nie podlegała ubezpieczeniu chorobowemu z powodu zawieszenia wykonywania działalności gospodarczej.

Osoba ta zachorowała w czasie przerwy w ubezpieczeniu spowodowanej zawieszeniem wykonywania działalności gospodarczej i była niezdolna do pracy od 24 stycznia do 28 lutego. Ubezpieczony nie ma prawa do zasiłku chorobowego za cały okres niezdolności od 24 stycznia do 28 lutego, a więc także za okres podlegania ubezpieczeniu chorobowemu po wznowieniu wykonywania działalności gospodarczej.

Warunek powstania niezdolności do pracy w czasie ubezpieczenia chorobowego uważa się jednak za spełniony, jeżeli nieprzerwana niezdolność do pracy powstała w czasie trwania ubezpieczenia chorobowego z innego tytułu. Taka sytuacja ma miejsce m.in. w przypadku, gdy osoba prowadząca działalność pozarolniczą lub osoba z nią współpracująca będąca równocześnie pracownikiem do ubezpieczenia chorobowego z tytułu prowadzenia działalności (współpracy) przystąpiła po ustaniu zatrudnienia, ale zachorowała jeszcze w czasie trwania zatrudnienia i choruje nieprzerwanie po jego ustaniu. Mimo że niezdolność do pracy z powodu choroby powstała przed objęciem ubezpieczeniem z tytułu prowadzenia działalności pozarolniczej, ubezpieczony nabędzie prawo do zasiłku chorobowego z tej działalności od daty objęcia ubezpieczeniem, gdyż nieprzerwana niezdolność do pracy powstała w czasie ubezpieczenia chorobowego, któremu ubezpieczony podlegał jako pracownik. Ubezpieczony będzie miał prawo do zasiłku nawet wówczas, gdy przystąpi do ubezpieczenia chorobowego od następnego dnia po ustaniu poprzedniego ubezpieczenia, jak i gdy do ubezpieczenia chorobowego przystąpi po przerwie, oraz jeśli przerwa w ubezpieczeniu nie przekroczyła 30 dni i nie było przerwy w niezdolności do pracy. W takim przypadku do nabycia prawa do zasiłku ubezpieczony musi posiadać wymagany okres ubezpieczenia, tzw. okres wyczekiwania (który został przedstawiony w dalszej części opracowania).

Przykład

Osoba będąca pracownikiem przez dwa lata prowadziła równocześnie działalność pozarolniczą. Z tytułu tej działalności nie podlegała ubezpieczeniom społecznym. Umowa o pracę została z pracownikiem rozwiązana 30 września. Osoba ta zgłosiła się do ubezpieczeń społecznych: emerytalnego, rentowych, chorobowego i wypadkowego z tytułu prowadzenia działalności. Zgłoszenie do ubezpieczeń na formularzu ZUS ZUA wpłynęło do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych 25 października, zatem dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym została objęta od 25 października. Osoba ta stała się niezdolna do pracy z powodu choroby 24 września i chorowała nieprzerwanie do 15 grudnia. Osoba ta nabędzie prawo do zasiłku chorobowego jako prowadząca działalność pozarolniczą od 25 października, czyli od daty objęcia ubezpieczeniem chorobowym, ponieważ nieprzerwana niezdolność do pracy z powodu choroby powstała w czasie innego ubezpieczenia (zatrudnienia). Przerwa w ubezpieczeniu chorobowym z tytułu zatrudnienia i z tytułu prowadzenia działalności pozarolniczej nie przekroczyła 30 dni (wynosiła 24 dni), w związku z tym okres zatrudnienia zostanie zaliczony do okresu ubezpieczenia wymaganego do nabycia prawa do zasiłku chorobowego (do okresu wyczekiwania na zasiłek chorobowy).

Okres wyczekiwania na prawo do zasiłku chorobowego

Ubezpieczony nabywa prawo do zasiłku chorobowego po upływie wymaganego okresu ubezpieczenia. Okres ten dla osób podlegających ubezpieczeniu chorobowemu dobrowolnie, a więc i dla osób prowadzących działalność pozarolniczą i osób z nimi współpracujących, od 1 stycznia 2009 r. wynosi 90 dni, przed tą datą wynosił 180 dni.

Do okresu ubezpieczenia, od którego uzależnione jest prawo do zasiłku chorobowego, zalicza się poprzednie okresy podlegania ubezpieczeniu chorobowemu, zarówno obowiązkowo jak i dobrowolnie, pod warunkiem jednak że przerwa w ubezpieczeniu nie przekracza 30 dni.

Przykład 1

Osoba rozpoczynająca prowadzenie działalności pozarolniczej od 1 lutego zgłosiła wniosek o objęcie ubezpieczeniem chorobowym od tej daty. Przed rozpoczęciem tej działalności ubezpieczony był zatrudniony przez 3 lata; zatrudnienie ustało z dniem 11 stycznia. W dniu 13 marca ubezpieczony stał się niezdolny do pracy z powodu choroby i chorował do 2 czerwca. Ponieważ przerwa między obecnym a poprzednim ubezpieczeniem nie przekraczała 30 dni (wynosiła 20 dni), a łącznie ubezpieczenie trwało ponad 90 dni, ubezpieczonemu przysługuje zasiłek chorobowy za okres od 13 marca do 2 czerwca.

Przykład 2

Osoba współpracująca z osobą prowadzącą działalność pozarolniczą była niezdolna do pracy z powodu choroby w okresie od 12 stycznia do 3 lutego. Osoba ta została zgłoszona do ubezpieczenia chorobowego 1 stycznia poprzedniego roku. Z powodu nieopłacenia za nią składek na ubezpieczenie chorobowe za wrzesień poprzedniego roku w terminie, z dniem 1 września poprzedniego roku ubezpieczenie chorobowe ustało. Ponownie ubezpieczeniem chorobowym została objęta od 3 listopada poprzedniego roku. Ubezpieczonej nie przysługuje zasiłek chorobowy za okres choroby od 12 stycznia do 3 lutego, ponieważ nie posiada wymaganego 90-dniowego okresu ubezpieczenia chorobowego. Ubezpieczona przed powstaniem niezdolności do pracy posiada bowiem tylko 70 dni nieprzerwanego ubezpieczenia chorobowego, od 3 listopada poprzedniego roku. Okres ubezpieczenia od 1 stycznia do 31 sierpnia poprzedniego roku nie może zostać zaliczony do okresu ubezpieczenia chorobowego wymaganego do nabycia prawa do zasiłku, gdyż przerwa między nim a następnym okresem ubezpieczenia przekroczyła 30 dni. Ubezpieczona ponownie stała się niezdolna do pracy w okresie od 17 do 28 marca. Za okres tej niezdolności do pracy przysługuje jej zasiłek chorobowy, ponieważ pozostawała w ubezpieczeniu chorobowym przez okres ponad 90 dni.

Również w przypadku, gdy niezdolność do pracy z powodu choroby powstanie po okresie niepodlegania ubezpieczeniu chorobowemu w wyniku zawieszenia wykonywania działalności gospodarczej, na podstawie przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, do okresu ubezpieczenia wymaganego do nabycia prawa do zasiłku chorobowego dolicza się poprzednie okresy podlegania ubezpieczeniu chorobowemu, jeżeli przerwa nie trwała dłużej niż 30 dni.

Przykład

Osoba prowadząca działalność gospodarczą od 1 kwietnia w całym okresie prowadzenia tej działalności podlegała ubezpieczeniu chorobowemu. W okresie od 1 listopada do 31 grudnia nie podlegała ubezpieczeniu chorobowemu z powodu zawieszenia wykonywania działalności gospodarczej. W okresie od 18 do 28 lutego następnego roku była niezdolna do pracy z powodu choroby. Ponieważ przerwa w ubezpieczeniu chorobowym spowodowana zawieszeniem wykonywania działalności gospodarczej była dłuższa niż 30 dni, do okresu ubezpieczenia wymaganego do nabycia prawa do zasiłku chorobowego nie wlicza się poprzedniego okresu ubezpieczenia chorobowego przed zawieszeniem działalności. W związku z tym ubezpieczony nie jest uprawniony do zasiłku chorobowego za okres tej niezdolności do pracy, z powodu niespełnienia wymaganego okresu 90 dni nieprzerwanego ubezpieczenia chorobowego.

Do okresów ubezpieczenia chorobowego doliczone zostaną także poprzednie okresy ubezpieczenia, nawet gdy przerwa między nimi jest dłuższa niż 30 dni, jeżeli jest ona spowodowana urlopem wychowawczym, bezpłatnym lub odbywaniem czynnej służby wojskowej przez żołnierza niezawodowego.

Przykład

Z pracownicą, która przed urlopem wychowawczym była zatrudniona przez okres 3 lat, po zakończeniu urlopu wychowawczego rozwiązano umowę o pracę. Po 15 dniach od rozwiązania umowy o pracę rozpoczęła prowadzenie działalności pozarolniczej, zgłaszając się do ubezpieczeń społecznych, w tym do ubezpieczenia chorobowego, od pierwszego dnia tej działalności. Ubezpieczona zachorowała po dwóch miesiącach podlegania ubezpieczeniu jako osoba prowadząca działalność pozarolniczą. Ponieważ do okresu ubezpieczenia chorobowego doliczony zostanie okres ubezpieczenia (zatrudnienia) poprzedzający urlop wychowawczy, ubezpieczonej będzie przysługiwał zasiłek chorobowy, mimo iż ubezpieczeniu chorobowemu z tytułu wykonywania działalności pozarolniczej podlega przez okres krótszy niż 90 dni, jednak łączny okres ubezpieczenia (wraz z poprzednim) wynosi ponad 90 dni.

W niektórych przypadkach prawo do zasiłku chorobowego osobom prowadzącym działalność pozarolniczą lub osobom z nimi współpracującym przysługuje bez wymaganego okresu ubezpieczenia. Mają do niego prawo:

- absolwenci szkół lub szkół wyższych, którzy zostali objęci ubezpieczeniem chorobowym lub przystąpili do tego ubezpieczenia w ciągu 90 dni od dnia ukończenia szkoły lub uzyskania dyplomu ukończenia studiów wyższych (w odniesieniu do absolwentów szkół datą ukończenia szkoły jest data podana na świadectwie ukończenia szkoły, natomiast w przypadku absolwentów szkół wyższych datą ukończenia szkoły wyższej jest data złożenia egzaminu dyplomowego),
- ubezpieczeni, których niezdolność do pracy spowodowana została wypadkiem w drodze do pracy lub z pracy,
- ubezpieczeni, którzy zostali objęci ubezpieczeniem chorobowym po zakończeniu sprawowania mandatu posła lub senatora, jeżeli przystąpili do ubezpieczenia chorobowego w ciągu 90 dni od ukończenia kadencji.

Prawo do zasiłku chorobowego po ustaniu tytułu ubezpieczenia

Zasiłek chorobowy przysługuje nie tylko w czasie trwania ubezpieczenia chorobowego. Prawo do tego zasiłku przysługuje także w pewnych przypadkach po ustaniu tytułu tego ubezpieczenia. Zasiłek chorobowy przysługuje, jeżeli niezdolność do pracy powstała:

- w czasie trwania ubezpieczenia i trwa nieprzerwanie również po ustaniu tytułu ubezpieczenia,

- po ustaniu tytułu ubezpieczenia, jeżeli trwała co najmniej 30 dni i powstała nie później niż w ciągu 14 dni od ustania tytułu ubezpieczenia,
- po ustaniu tytułu ubezpieczenia, jeżeli trwała co najmniej 30 dni i powstała nie później niż w ciągu 3 miesięcy od ustania tytułu ubezpieczenia i była spowodowana chorobą zakaźną lub inną chorobą (oznaczoną w zaświadczeniu lekarskim kodem literowym „E”).

Zasiłek chorobowy za okres po ustaniu ubezpieczenia przysługuje pod warunkiem, że ustał tytuł ubezpieczenia chorobowego, czyli nastąpiło zaprzestanie prowadzenia działalności pozarolniczej lub współpracy przy prowadzeniu tej działalności. Zawieszenie wykonywania działalności gospodarczej na podstawie przepisów o swobodzie działalności gospodarczej oznacza ustanie tytułu ubezpieczenia chorobowego. W związku z tym, jeżeli niezdolność do pracy z powodu choroby spełnia powyższe warunki, to osoba prowadząca działalność gospodarczą ma w takim przypadku prawo do zasiłku chorobowego za okres po ustaniu tytułu ubezpieczenia.

Przykład

Osoba, która rozpoczęła prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej od 1 stycznia, od początku wykonywania tej działalności podlegała zarówno obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu, jak również dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu. W okresie od 1 grudnia do 31 marca następnego roku nie podlegała ubezpieczeniom społecznym z powodu zawieszenia wykonywania działalności gospodarczej.

Ubezpieczony był niezdolny do pracy z powodu choroby w okresie od 15 listopada do 12 grudnia. Ma on prawo do zasiłku chorobowego za cały okres niezdolności do pracy, w tym także za okres niezdolności do pracy przypadający w czasie zawieszenia wykonywania działalności gospodarczej, o ile nie zachodzą okoliczności wykluczające prawo do zasiłku przysługującego za okres po ustaniu tytułu ubezpieczenia.

Jeżeli tytuł ubezpieczenia trwa nadal, a ustało jedynie ubezpieczenie chorobowe, np. wskutek nieopłacenia w terminie składek, zasiłek chorobowy nie przysługuje za okres po ustaniu tego ubezpieczenia.

Przykład

Osoba prowadząca działalność pozarolniczą podlega ubezpieczeniu chorobowemu od 1 lutego. Za wrzesień opłaciła składki na ubezpieczenia społeczne po terminie, w związku z czym od 1 września nie podlega już ubezpieczeniu chorobowemu. W dniu 10 września stała się niezdolna do pracy z powodu choroby i chorowała do 31 października. Osoba ta nie otrzyma zasiłku chorobowego, mimo że niezdolność do pracy z powodu choroby powstała nie później niż w ciągu 14 dni od ostatniego dnia ubezpieczenia, gdyż ustało tylko ubezpieczenie chorobowe, a nie tytuł tego ubezpieczenia, czyli działalność pozarolniczą.

W niektórych przypadkach zasiłek chorobowy za okres po ustaniu tytułu ubezpieczenia **nie przysługuje**. Ma to miejsce wówczas, gdy osoba niezdolna do pracy:

- ➔ ma ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy albo nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego,
- ➔ kontynuuje po ustaniu ubezpieczenia działalność zarobkową lub podjęła działalność zarobkową, stanowiącą tytuł do objęcia obowiązkowym bądź dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym albo zapewniającą prawo do świadczeń za okres niezdolności do pracy z powodu choroby,
- ➔ jest uprawniona do zasiłku dla bezrobotnych, zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego,
- ➔ nie nabyła prawa do zasiłku w czasie ubezpieczenia, ponieważ podlegała ubezpieczeniu chorobowemu nieprzerwanie przez okres nie dłuższy niż 90 dni,
- ➔ podlega obowiązkowo ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Zasiłek chorobowy nie przysługuje osobie prowadzącej działalność pozarolniczą ani osobie z nią współpracującej, jeżeli działalność lub współpraca są nadal prowadzone, a nastąpiło jedynie wyłączenie z dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego.

W przypadku posiadania gospodarstwa rolnego o powierzchni przekraczającej 1 ha przeliczeniowy zasiłek chorobowy nie będzie przysługiwał za okres po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego, jeżeli niezdolność do pracy z powodu choroby powstała po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego po przerwie; w takim przypadku następuje bowiem objęcie obowiązkowym ubezpieczeniem rolników. Wówczas osoba niezdolna do pracy powinna o świadczenia z tytułu choroby wystąpić do Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. Jeżeli jednak osoba prowadząca działalność pozarolniczą albo osoba z nią współpracująca stanie się niezdolna do pracy z powodu choroby w czasie trwania ubezpieczenia chorobowego i nabędzie z tego tytułu prawo do zasiłku chorobowego, a potem zaprzestanie prowadzenia działalności lub współpracy w trakcie choroby, nadal będzie otrzymywać ten zasiłek, o ile nie zachodzą inne warunki wykluczające prawo do zasiłku. W takim przypadku bowiem objęcie ubezpieczeniem społecznym rolników następuje dopiero po okresie pobierania zasiłku chorobowego (lub świadczenia rehabilitacyjnego).

Przykład

Osoba, która jest właścicielem gospodarstwa rolnego o powierzchni 3 ha przeliczeniowych, prowadziła działalność pozarolniczą przez okres 2 lat i w tym okresie podlegała ubezpieczeniom społecznym, także ubezpieczeniu chorobowemu. Z dniem 31 grudnia ubezpieczony zaprzestał prowadzenia działalności pozarolniczej. W dniu 1 grudnia stał się niezdolny do pracy z powodu choroby i ma z tego tytułu prawo do zasiłku chorobowego. Niezdolność do pracy trwała do 31 stycznia następnego roku. Ubezpieczony ma prawo do zasiłku chorobowego

zarówno w czasie trwania ubezpieczenia, jak i po zaprzestaniu prowadzenia działalności, czyli po ustaniu tytułu ubezpieczenia, gdyż w okresie pobierania zasiłku chorobowego nie podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników. Gdyby jednak niezdolność do pracy z powodu choroby tego ubezpieczonego rozpoczęła się po zaprzestaniu prowadzenia działalności, np. 3 stycznia, zasiłek chorobowy z tytułu działalności nie przysługiwałby, gdyż od 1 stycznia osoba ta podlega obowiązkowo ubezpieczeniu społecznemu rolników i z tego tytułu ma prawo do zasiłku chorobowego.

Brak prawa do zasiłku

Ubezpieczony nie ma prawa do zasiłku chorobowego za cały okres trwania niezdolności do pracy (nawet orzeczony na kilku kolejnych zaświadczeniach lekarskich), jeśli niezdolność do pracy spowodowana została umyślnym przestępstwem lub wykroczeniem popełnionym przez ubezpieczonego. Okoliczność ta jest ustalana na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu.

Jeśli niezdolność do pracy spowodowana została nadużyciem alkoholu (fakt ten jest stwierdzony przez lekarza kodem „C” w zaświadczeniu lekarskim), ubezpieczony traci prawo do zasiłku chorobowego za okres pierwszych 5 dni tej niezdolności. Okoliczność ta może być także ustalona w innym trybie, np. w postępowaniu powypadkowym.

Ubezpieczony traci prawo do zasiłku chorobowego za cały okres objęty zaświadczeniem lekarskim, jeżeli zostanie stwierdzone, że w czasie tego zwolnienia od pracy wykonywał pracę zarobkową albo wykorzystywał zwolnienie lekarskie w sposób niezgodny z jego celem. Okoliczności te ustalane są w trakcie kontroli prawidłowości wykorzystywania zwolnień lekarskich od pracy, przeprowadzanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Zasiłek chorobowy nie przysługuje także, jeśli niezdolność do pracy przypada na okres pobytu w areszcie tymczasowym lub odbywania kary pozbawienia wolności.

Ustalanie okresu zasiłkowego

Zasiłek chorobowy przysługuje za każdy dzień orzeczonej niezdolności do pracy z powodu choroby, nie wyłączając dni wolnych od pracy. Przysługuje przez okres trwania niezdolności do pracy, nie dłużej jednak niż przez okres do 182 dni. Jeżeli niezdolność do pracy jest spowodowana gruźlicą (oznaczoną przez lekarza w zaświadczeniu lekarskim kodem „D”) albo przypada na okres ciąży, zasiłek chorobowy wypłacany jest do 270 dni.

Do jednego okresu zasiłkowego **zliczane są** okresy nieprzerwanej niezdolności do pracy, nawet spowodowane różnymi chorobami. Do jednego okresu zasiłkowego wliczane są także okresy poprzedniej niezdolności do pracy, spowodowanej tą samą chorobą, jeżeli przerwa między ustaniem poprzedniej a powstaniem ponownej niezdolności do pracy nie przekroczyła 60 dni.

Do okresu zasiłkowego **wlicza się** okresy niezdolności do pracy, za które ubezpieczony nie ma prawa do zasiłku chorobowego z powodu:

- niezdolności do pracy spowodowanej umyślnym przestępstwem lub wykroczeniem popełnionym przez ubezpieczonego,
- niezdolności do pracy spowodowanej nadużyciem alkoholu,
- wykonywania w czasie zwolnienia od pracy zarobkowej albo wykorzystywania zwolnienia lekarskiego w sposób niezgodny z jego celem.

Do okresu zasiłkowego nie wlicza się okresów niezdolności do pracy przypadających w okresie wyczekiwania na prawo do zasiłku oraz w okresie tymczasowego aresztowania lub odbywania kary pozbawienia wolności.

Wysokość zasiłku chorobowego

Zasiłek chorobowy wypłacany jest w wysokości 80% kwot stanowiących podstawę jego wymiaru, a za okres pobytu w szpitalu w wysokości 70% podstawy wymiaru. W przypadku gdy niezdolność do pracy:

- powstała wskutek wypadku w drodze do pracy lub z pracy,
- przypada na okres ciąży,
- powstała wskutek poddania się niezbędnym badaniom lekarskim przewidzianym dla kandydatów na dawców komórek, tkanek i narządów lub poddania się zabiegowi pobrania komórek, tkanek i narządów

zasiłek chorobowy przysługuje w wysokości 100% podstawy wymiaru.

Zasiłek chorobowy jest także wypłacany w wysokości 100% podstawy wymiaru, jeśli niezdolność do pracy wynika z późniejszych następstw, które zaistniały w związku ze stwierdzonym wcześniej wypadkiem w drodze do pracy lub z pracy. Związek tej niezdolności do pracy z wypadkiem powinien być stwierdzony przez lekarza zaświadczeniem lekarskim.

Jeżeli zachodzą okoliczności uzasadniające wypłatę zasiłku w wysokości 100%, to zasiłek chorobowy przysługuje w wysokości 100% także za pobyt ubezpieczonego w szpitalu.

Obniżenie zasiłku chorobowego o 25%

Zaświadczenie lekarskie o czasowej niezdolności do pracy ubezpieczony jest zobowiązany dostarczyć do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w ciągu 7 dni od daty jego otrzymania. Okres ten jest liczony od następnego dnia po dacie otrzymania tego zaświadczenia. Jeżeli ubezpieczony nie dotrzyma siedmiodniowego terminu, zasiłek chorobowy ulega obniżeniu o 25% za okres od ósmego dnia orzeczonej niezdolności do pracy do dnia dostarczenia zaświadczenia lekarskiego. Obniżenia tego nie stosuje się tylko wówczas, gdy dostarczenie zaświadczenia lekarskiego po terminie nastąpiło z przyczyn niezależnych od ubezpieczonego.

Przykład

Osoba współpracująca z osobą prowadzącą działalność na własny rachunek podlegająca ubezpieczeniu chorobowemu była niezdolna do pracy z powodu choroby w okresie od 1 do 30 września. Zaświadczenie lekarskie, które ubezpieczony otrzymał w dniu 1 września, złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych w dniu 20 września. Termin 7 dni, w którym ubezpieczony był zobowiązany złożyć to zaświadczenie, jest liczony od 2 września i upłynął w dniu 8 września. Ponieważ ubezpieczony nie dotrzymał tego terminu, zasiłek chorobowy zostanie mu obniżony o 25% za okres od ósmego dnia orzeczonej niezdolności do pracy do dnia dostarczenia zaświadczenia lekarskiego, czyli od 8 do 20 września.

Dokumentacja

Zasiłek chorobowy wypłacany jest na podstawie zaświadczenia lekarskiego o czasowej niezdolności do pracy z powodu choroby, wystawionego na formularzu ZUS ZLA. Dokumentem stanowiącym podstawę wypłaty zasiłku chorobowego w związku z nosicielstwem zarazków choroby zakaźnej lub zakażeniem tą chorobą jest decyzja stwierdzająca ten fakt wydana przez właściwego inspektora sanitarnego.

Jeżeli niezdolność ubezpieczonego z powodu choroby powstała przed upływem 90 dni ubezpieczenia i zachodzą okoliczności wyłączające obowiązek ich posiadania, ubezpieczony jest zobowiązany przedłożyć dokumenty potwierdzające te okoliczności (np. świadectwo ukończenia szkoły lub dyplom ukończenia studiów wyższych).

Do wypłaty zasiłku chorobowego wymagane jest dodatkowo zaświadczenie płatnika składek wystawione na druku ZUS Z-3b. W przypadku nieprzerwanej niezdolności do pracy kolejne zaświadczenia lekarskie powinny być przekazywane do ZUS bez

konieczności ponownego składania zaświadczenia płatnika składek oraz bez konieczności poświadczania przez płatnika składek, że tytuł ubezpieczenia chorobowego lub wypadkowego trwa nadal. Płatnik składek jest jednak zobowiązany poinformować Zakład Ubezpieczeń Społecznych o okolicznościach mających wpływ na prawo i wysokość zasiłku, które uległy zmianie w stosunku do podanych w zaświadczeniu płatnika składek.

Jeżeli przyczyną niezdolności do pracy jest wypadek w drodze do pracy lub z pracy, do wypłaty zasiłku chorobowego w wysokości 100% podstawy jego wymiaru niezbędne jest uznanie zdarzenia za taki wypadek przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Wypłata zasiłku w wysokości 100%, jeżeli niezdolność do pracy przypada na okres ciąży, następuje na podstawie zaświadczenia lekarskiego, w którym wpisany jest kod „B”, albo na podstawie zaświadczenia lekarskiego stwierdzającego stan ciąży. Przyczynę niemożności wykonywania pracy wskutek poddania się niezbędnym badaniom lekarskim przewidzianym dla kandydatów na dawców komórek, tkanek i narządów oraz niezdolności do pracy wskutek poddania się zabiegowi pobrania komórek, tkanek i narządów dokumentuje się zaświadczeniem wystawionym przez lekarza na zwykłym druku. Dokument ten powinien być złożony dodatkowo oprócz zaświadczenia lekarskiego wystawionego na druku ZUS ZLA.

W przypadku gdy niezdolność do pracy z powodu choroby została orzeczona za granicą, dokumentem do wypłaty zasiłku chorobowego jest przetłumaczone na język polski zaświadczenie zagranicznego zakładu leczniczego lub zagranicznego lekarza:

- wystawione na blankiecie z nadrukiem określającym nazwę zagranicznego zakładu leczniczego lub imię i nazwisko zagranicznego lekarza, opatrzone datą wystawienia i podpisem,
- określające początkową i końcową datę tej niezdolności.

Nie wymaga się od ubezpieczonych przetłumaczenia na język polski zaświadczeń lekarskich wystawionych na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej⁴, państw członkowskich Europejskiego Obszaru Gospodarczego⁵, Szwajcarii oraz państw – stron umów międzynarodowych w zakresie zabezpieczenia społecznego, których stroną jest

⁴ Państwa członkowskie Unii Europejskiej: Austria, Belgia, Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Niemcy, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Szwecja, Węgry, Wielka Brytania, Włochy.

⁵ Państwa członkowskie Europejskiego Obszaru Gospodarczego: Islandia, Liechtenstein, Norwegia.

Rzeczpospolita Polska⁶, w języku urzędowym tych państw. W razie potrzeby, tłumaczenia zaświadczenia dokonuje Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Do wypłaty zasiłku chorobowego za okres po ustaniu tytułu ubezpieczenia należy dodatkowo złożyć oświadczenie (druk ZUS Z-10) osoby występującej o zasiłek o niekontynuowaniu lub niepodjęciu innej działalności zarobkowej stanowiącej tytuł do objęcia obowiązkowo lub dobrowolnie ubezpieczeniem chorobowym albo zapewniającej prawo do świadczeń za okres niezdolności do pracy, o braku uprawnień do: emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku dla bezrobotnych, zasiłku lub świadczenia przedemerytalnego oraz o niepodleganiu obowiązkowo ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Kontrola orzekania o niezdolności do pracy

Prawidłowość orzekania o czasowej niezdolności do pracy z powodu choroby oraz wystawiania zaświadczeń lekarskich podlega kontroli. Kontrolę wykonują lekarze orzecznicy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Kontrola może polegać na:

- ➔ zbadaniu ubezpieczonego w wyznaczonym miejscu lub w miejscu jego pobytu,
- ➔ skierowaniu ubezpieczonego na badanie specjalistyczne przez lekarza konsultanta,
- ➔ zażądaniu od lekarza leczącego udostępnienia dokumentacji medycznej ubezpieczonego stanowiącej podstawę wydania zaświadczenia lekarskiego lub udzielenia stosownych wyjaśnień i informacji dotyczących stanu zdrowia ubezpieczonego,
- ➔ zleceniu wykonania badań pomocniczych w wyznaczonym terminie.

Ubezpieczony obowiązany jest udostępnić lekarzowi przeprowadzającemu badanie posiadaną dokumentację medyczną.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych wysyła do ubezpieczonego, za zwrotnym potwierdzeniem odbioru, wezwanie, w którym określa termin badania lub termin dostarczenia posiadanych wyników badań. Jeżeli ubezpieczony uniemożliwi przeprowadzenie badania lub nie dostarczy posiadanych wyników badań w wyznaczonym terminie, wydane mu zaświadczenie lekarskie traci ważność od dnia następującego po tym terminie.

⁶ Państwa, z którymi Polskę łączy dwustronna umowa międzynarodowa w zakresie zabezpieczenia społecznego, obejmująca zakresem przedmiotowym świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa: Bośnia i Hercegowina, Czarnogóra, Macedonia, Serbia, Ukraina.

Lekarz orzecznik w wyniku badania ubezpieczonego może także określić wcześniejszą datę ustania niezdolności do pracy niż orzeczona w zaświadczeniu lekarskim. W takim przypadku lekarz orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wystawia ubezpieczonemu zaświadczenie lekarskie na druku ZUS ZLA/K, a zaświadczenie lekarskie traci ważność za okres od tej daty.

W tych przypadkach Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydaje decyzję o braku prawa do zasiłku chorobowego.

Poniesione przez ubezpieczonego koszty przejazdu na badanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych zwraca do wysokości kosztów przejazdu najtańszym środkiem komunikacji publicznej.

2. Świadczenie rehabilitacyjne

Prawo do świadczenia rehabilitacyjnego

Świadczenie rehabilitacyjne przysługuje ubezpieczonemu, który po wyczerpaniu zasiłku chorobowego nadal jest niezdolny do pracy z powodu choroby, a dalsze leczenie lub rehabilitacja lecznicza rokują odzyskanie przez niego zdolności do pracy. O potrzebie przyznania świadczenia orzeka lekarz orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Od orzeczenia lekarza orzecznika ubezpieczonemu przysługuje prawo wniesienia sprzeciwu do komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w ciągu 14 dni od daty otrzymania tego orzeczenia.

Prawo do tego świadczenia przyznawane jest na okres niezbędny do przywrócenia zdolności do pracy, nie dłuższy jednak niż 12 miesięcy, czyli 360 dni. Wypłaca się je za każdy dzień niezdolności do pracy, w tym również za dni ustawowo wolne od pracy.

Świadczenie rehabilitacyjne **nie przysługuje** osobie, która ma ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy albo nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego. Świadczenie rehabilitacyjne nie przysługuje także, jeżeli ubezpieczony jest uprawniony do zasiłku dla bezrobotnych, zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego, natomiast za okres po ustaniu tytułu ubezpieczenia dodatkowo – jeżeli ubezpieczony kontynuuje lub podjął działalność zarobkową albo podlega obowiązkowo ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Świadczenie nie przysługuje w okresach, w których ubezpieczony przebywa w areszcie tymczasowym albo odbywa karę pozbawienia wolności oraz w przypadkach, w których

niezdolność do pracy spowodowana została przez ubezpieczonego w wyniku umyślnego przestępstwa lub wykroczenia.

Ubezpieczony traci prawo do świadczenia rehabilitacyjnego, jeżeli wykonuje w okresie pobierania tego świadczenia pracę zarobkową lub wykorzystuje czas, na który przyznane zostało świadczenie rehabilitacyjne, w sposób niezgodny z jego celem.

Wysokość świadczenia rehabilitacyjnego

Świadczenie rehabilitacyjne wypłacane jest w wysokości 90% przychodu stanowiącego podstawę wymiaru zasiłku chorobowego za okres pierwszych trzech miesięcy (90 dni) pobierania świadczenia oraz 75% podstawy wymiaru za pozostały okres. Jeżeli niezdolność do pracy przypada w okresie ciąży, świadczenie rehabilitacyjne przysługuje w wysokości 100% podstawy wymiaru.

Dla celów obliczenia świadczenia rehabilitacyjnego podstawa wymiaru zasiłku chorobowego przyjęta do obliczenia tego świadczenia podlega waloryzacji od pierwszego dnia okresu, na który świadczenie zostało przyznane.

Nie przewiduje się preferencyjnej wysokości świadczenia rehabilitacyjnego, jeżeli niezdolność do pracy jest spowodowana wypadkiem w drodze do pracy lub z pracy. Świadczenie rehabilitacyjne przysługuje na ogólnych zasadach, czyli 90% za okres pierwszych 3 miesięcy oraz 75% za dalszy okres.

Dokumentacja

Świadczenie rehabilitacyjne przyznawane jest na wniosek ubezpieczonego. Ubezpieczony powinien złożyć w tej sprawie oświadczenie na druku ZUS Np-7, na co najmniej 6 tygodni przed zakończeniem okresu wypłaty zasiłku chorobowego.

Wniosek w sprawie przyznania świadczenia rehabilitacyjnego powinien być złożony w oddziale Zakładu Ubezpieczeń Społecznych właściwym ze względu na miejsce zamieszkania ubezpieczonego. Do wniosku o świadczenie rehabilitacyjne należy dołączyć zaświadczenie o stanie zdrowia na druku ZUS N-9 wystawione przez lekarza leczącego. Na podstawie orzeczenia lekarza orzecznika lub komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wydaje ubezpieczonemu decyzję o przyznaniu prawa do świadczenia rehabilitacyjnego bądź o odmowie jego przyznania.

Jeżeli świadczenie rehabilitacyjne przypada na okres ciąży, do jego wypłaty w wysokości 100% niezbędne jest zaświadczenie lekarskie stwierdzające stan ciąży, jeżeli

zaświadczenie takie nie było składane do ustalenia zasiłku chorobowego w wysokości 100% podstawy wymiaru.

3. Zasiłek macierzyński

Prawo do zasiłku macierzyńskiego

Zasiłek macierzyński przysługuje ubezpieczonej, która w okresie ubezpieczenia chorobowego:

- urodziła dziecko,
- przyjęła na wychowanie dziecko w wieku do 7 roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego – w wieku do 10 roku życia, i wystąpiła do sądu opiekuńczego z wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie jego przysposobienia,
- przyjęła na wychowanie dziecko w wieku do 7 roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego – w wieku do 10 roku życia, w ramach rodziny zastępczej, z wyjątkiem rodziny zastępczej zawodowej.

Prawo do zasiłku macierzyńskiego przysługuje także ubezpieczonemu, który przyjmuje dziecko w wieku do 7 roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego, w wieku do 10 roku życia, na wychowanie. W przypadku rezygnacji przez ubezpieczoną – matkę dziecka z pobierania zasiłku macierzyńskiego po okresie co najmniej 14 tygodni, prawo do zasiłku macierzyńskiego ma ubezpieczony – ojciec dziecka, który w celu opieki nad dzieckiem przerwie działalność zarobkową. W razie śmierci ubezpieczonej lub porzucenia przez nią dziecka zasiłek macierzyński przysługuje ubezpieczonemu – ojcu dziecka lub innemu ubezpieczonemu członkowi najbliższej rodziny, jeżeli przerwa działalność zarobkową w celu sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem. W przypadku gdy dziecko wymaga opieki szpitalnej, ubezpieczona może, po wykorzystaniu zasiłku macierzyńskiego przez okres co najmniej 8 tygodni po porodzie, przerwać okres pobierania zasiłku macierzyńskiego, a pozostałą jego część wykorzystać w terminie późniejszym, po wypisaniu dziecka ze szpitala.

W przypadku gdy ubezpieczona wymaga opieki szpitalnej, po wykorzystaniu przez nią zasiłku macierzyńskiego w wymiarze 8 tygodni po porodzie może ona przerwać pobieranie zasiłku macierzyńskiego, natomiast ubezpieczony – ojciec dziecka ma prawo do części zasiłku macierzyńskiego odpowiadającej okresowi pobytu ubezpieczonej w szpitalu. Łączny wymiar zasiłku macierzyńskiego wykorzystanego przez ubezpieczoną

matkę dziecka i ubezpieczonego ojca dziecka nie może przekraczać pełnego okresu wypłaty zasiłku macierzyńskiego. Zasada ta dotyczy również ubezpieczonej, która przyjęła dziecko na wychowanie.

Zasiłek macierzyński **nie przysługuje** za okres pobytu w areszcie tymczasowym bądź odbywania kary pozbawienia wolności.

W przypadku urodzenia dziecka w okresie przerwy w ubezpieczeniu spowodowanej zawieszeniem wykonywania działalności gospodarczej, na podstawie przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, prawo do zasiłku macierzyńskiego nie przysługuje, zarówno w okresie zawieszenia wykonywania działalności gospodarczej, jak i w okresie po wznowieniu wykonywania tej działalności.

Okresy wypłaty zasiłku macierzyńskiego

Zasiłek macierzyński przysługuje przez okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres urlopu macierzyńskiego lub urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego. Od 1 stycznia 2010 r. zasiłek macierzyński przysługuje także przez okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego, dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, a także urlopu ojcowskiego. Od 17 czerwca 2013 r. zasiłek macierzyński przysługuje również za okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres urlopu rodzicielskiego.

ZASIŁEK MACIERZYŃSKI ZA OKRES URLOPU MACIERZYŃSKIEGO ALBO URLOPU NA WARUNKACH URLOPU MACIERZYŃSKIEGO

Zasiłek macierzyński z tytułu urodzenia dziecka przysługuje przez okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres urlopu macierzyńskiego:

- ☛ 20 tygodni (140 dni) – w przypadku urodzenia jednego dziecka przy jednym porodzie,
- ☛ 31 tygodni (217 dni) – w przypadku urodzenia dwojga dzieci przy jednym porodzie,
- ☛ 33 tygodni (231 dni) – w przypadku urodzenia trojga dzieci przy jednym porodzie,
- ☛ 35 tygodni (245 dni) – w przypadku urodzenia czworga dzieci przy jednym porodzie,
- ☛ 37 tygodni (259 dni) – w przypadku urodzenia pięciorga i więcej dzieci przy jednym porodzie.

Ubezpieczona, po wykorzystaniu zasiłku macierzyńskiego przez okres co najmniej 14 tygodni (98 dni) po porodzie, może zrezygnować z pozostałej jego części. W takim przypadku niewykorzystana część okresu zasiłku macierzyńskiego przysługuje ubezpieczonemu – ojcu dziecka, na jego pisemny wniosek, w okresie przypadającym bezpośrednio po terminie rezygnacji z części zasiłku macierzyńskiego przez ubezpieczoną.

W razie urodzenia dziecka martwego lub zgonu dziecka przed upływem 8 tygodni życia ubezpieczonej przysługuje zasiłek macierzyński w wymiarze 8 tygodni (56 dni) po porodzie, nie krócej jednak niż przez 7 dni od dnia zgonu dziecka. Jeżeli był to poród mnogi, zasiłek macierzyński przysługuje w wymiarze stosownym do liczby dzieci pozostałych przy życiu. W razie zgonu dziecka po upływie 8 tygodni życia ubezpieczona zachowuje prawo do zasiłku macierzyńskiego nie dłużej niż przez okres 7 dni od śmierci dziecka. W przypadku gdy ubezpieczona rodzi więcej niż jedno dziecko, a jedno dziecko (lub więcej dzieci) umiera, zasiłek macierzyński przysługuje jej przez okres odpowiedni do liczby dzieci pozostałych przy życiu. Ubezpieczona zachowuje wtedy prawo do zasiłku macierzyńskiego przez okres 7 dni od dnia zgonu dziecka, nie dłużej jednak niż do ostatniego dnia okresu odpowiedniego do liczby dzieci pozostałych przy życiu.

Okres wypłaty zasiłku macierzyńskiego za okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego z tytułu przyjęcia dziecka na wychowanie jest uzależniony od liczby dzieci przyjętych na wychowanie i wynosi:

- 20 tygodni (140 dni) – w przypadku przyjęcia jednego dziecka na wychowanie,
- 31 tygodni (217 dni) – w przypadku jednoczesnego przyjęcia dwojga dzieci na wychowanie,
- 33 tygodni (231 dni) – w przypadku jednoczesnego przyjęcia trojga dzieci na wychowanie,
- 35 tygodni (245 dni) – w przypadku jednoczesnego przyjęcia czworga dzieci na wychowanie,
- 37 tygodni (259 dni) – w przypadku jednoczesnego przyjęcia pięciorga i więcej dzieci na wychowanie,

nie dłużej niż do ukończenia przez dziecko 7 roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego, nie dłużej niż do ukończenia przez nie 10 roku życia.

W liczbie dzieci przyjętych równocześnie na wychowanie, od której zależy okres wypłaty zasiłku macierzyńskiego, uwzględnia się dzieci w wieku do 7 lub odpowiednio 10 roku życia. Ubezpieczona, która przyjmuje dziecko w wieku do 7 roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego, w wieku do 10 roku życia, na wychowanie w celu jego przysposobienia, i wystąpi z wnioskiem do sądu o wszczęcie postępowania w sprawie przysposobienia dziecka albo przyjmie takie dziecko na wychowanie w ramach rodziny zastępczej (z wyjątkiem rodziny zastępczej zawodowej), ma prawo do zasiłku macierzyńskiego przez okres co najmniej 9 tygodni (63 dni). Dotyczy to także ubezpieczonego, który przyjmuje dziecko na wychowanie.

Przykład 1

Osoba ubezpieczona z tytułu prowadzenia działalności pozarolniczej przyjęła na wychowanie dwoje dzieci w wieku 2 miesięcy i 5 lat oraz wystąpiła do sądu z wnioskiem o przysposobienie dzieci. Zasiłek macierzyński za okres odpowiadający okresowi urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego przysługuje jej przez 31 tygodni.

Przykład 2

Ubezpieczona przyjęła na wychowanie dziecko w wieku 6 lat i 9 miesięcy i wystąpiła do sądu z wnioskiem o przysposobienie tego dziecka. Zasiłek macierzyński za okres odpowiadający okresowi urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego przysługuje jej przez 12 tygodni, czyli nie dłużej niż do ukończenia przez dziecko 7 roku życia.

Przykład 3

Osoba współpracująca podlegająca ubezpieczeniu chorobowemu przyjęła na wychowanie dziecko w wieku 6 lat i 11 miesięcy w ramach rodziny zastępczej spokrewnionej z dzieckiem. Zasiłek macierzyński za okres odpowiadający okresowi urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego przysługuje ubezpieczonej przez 9 tygodni, mimo że w tym okresie dziecko kończy 7 rok życia.

W razie śmierci przyjętego na wychowanie dziecka po upływie 8 tygodni jego życia ubezpieczona zachowuje prawo do zasiłku macierzyńskiego przez okres 7 dni od dnia zgonu dziecka. Jeżeli ubezpieczona przyjęła równocześnie na wychowanie więcej niż jedno dziecko i nastąpił zgon dziecka (dzieci) po upływie 8 tygodni życia, zasiłek macierzyński przysługuje przez okres odpowiedni do liczby dzieci pozostałych przy życiu, nie dłużej jednak niż do ostatniego dnia okresu, ustalonego w art. 183 Kodeksu pracy, wynikającego z liczby przyjętych na wychowanie dzieci pozostałych przy życiu.

ZASIŁEK MACIERZYŃSKI

ZA OKRES ODPOWIAJĄCY OKRESOWI DODATKOWEGO URLOPU MACIERZYŃSKIEGO ALBO DODATKOWEGO URLOPU NA WARUNKACH URLOPU MACIERZYŃSKIEGO

Ubezpieczona, która urodziła dziecko, ma od 1 stycznia 2010 r. prawo do zasiłku macierzyńskiego także przez okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego, którego wymiar wynosi:

- ➔ w przypadku urodzenia jednego dziecka przy jednym porodzie:
 - od 1 stycznia 2010 r. do 31 grudnia 2011 r. – do 2 tygodni,
 - od 1 stycznia 2012 r. do 16 czerwca 2013 r. – do 4 tygodni,
 - od 17 czerwca 2013 r. – do 6 tygodni,

- ☞ w przypadku urodzenia więcej niż jednego dziecka przy jednym porodzie:
 - od 1 stycznia 2010 r. do 31 grudnia 2011 r. – do 3 tygodni,
 - od 1 stycznia 2012 r. do 16 czerwca 2013 r. – do 6 tygodni,
 - od 17 czerwca 2013 r. – do 8 tygodni.

Ubezpieczona, która przyjęła na wychowanie dziecko w wieku do 7 roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego, w wieku do 10 roku życia i wystąpiła z wnioskiem do sądu o wszczęcie postępowania w sprawie jego przysposobienia albo przyjęła takie dziecko w ramach rodziny zastępczej (z wyjątkiem rodziny zastępczej zawodowej), ma od 1 stycznia 2010 r. prawo do zasiłku macierzyńskiego także przez okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, którego wymiar wynosi:

- ☞ w przypadku przyjęcia na wychowanie jednego dziecka:
 - od 1 stycznia 2010 r. do 31 grudnia 2011 r. – do 2 tygodni,
 - od 1 stycznia 2012 r. do 16 czerwca 2013 r. – do 4 tygodni,
 - od 17 czerwca 2013 r. – do 6 tygodni,
- ☞ w przypadku jednoczesnego przyjęcia na wychowanie więcej niż jednego dziecka:
 - od 1 stycznia 2010 r. do 31 grudnia 2011 r. – do 3 tygodni,
 - od 1 stycznia 2012 r. do 16 czerwca 2013 r. – do 6 tygodni,
 - od 17 czerwca 2013 r. – do 8 tygodni,
- ☞ w przypadku korzystania z uprawnień do minimalnego wymiaru urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego:
 - od 1 stycznia 2010 r. do 31 grudnia 2011 r. – 1 tydzień,
 - od 1 stycznia 2012 r. do 16 czerwca 2013 r. – do 2 tygodni,
 - od 17 czerwca 2013 r. – do 3 tygodni.

Zasiłek macierzyński za okres odpowiadający okresowi dodatkowego urlopu macierzyńskiego albo dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego przysługuje w wymiarze tygodnia lub jego wielokrotności, od następnego dnia po wykorzystaniu zasiłku macierzyńskiego za okres urlopu macierzyńskiego albo urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego. Zasiłek macierzyński za okres odpowiadający okresowi dodatkowego urlopu macierzyńskiego oraz dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego jest przyznawany w jednej części albo najwyżej w dwóch częściach przypadających bezpośrednio jedna po drugiej.

Ojciec dziecka ma prawo do zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający okresowi dodatkowego urlopu macierzyńskiego na równi z matką dziecka, w każdym przypadku gdy z uprawnień do zasiłku macierzyńskiego za ten okres nie korzysta matka dziecka. Rodzice mogą dzielić się tymi uprawnieniami w ramach podanego wyżej okresu przysługiwania zasiłku, ale nie mogą z nich korzystać równocześnie.

Ubezpieczony ojciec dziecka ma zatem prawo do zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający okresowi dodatkowego urlopu macierzyńskiego w przypadku gdy:

- ➔ ubezpieczona matka dziecka pobierała zasiłek macierzyński za okres urlopu macierzyńskiego, ale nie korzysta z zasiłku macierzyńskiego za okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego lub korzystała tylko z części tego okresu,
- ➔ ubezpieczona matka dziecka skróciła okres pobierania zasiłku macierzyńskiego po wykorzystaniu co najmniej 14 tygodni po porodzie i z uprawnień do zasiłku za pozostały okres korzysta ubezpieczony ojciec dziecka oraz z zasiłku macierzyńskiego za okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego nie korzysta ubezpieczona matka dziecka,
- ➔ ubezpieczona matka dziecka przebywa w szpitalu i ze względu na stan zdrowia uniemożliwiający jej sprawowanie opieki nad dzieckiem przerwała pobieranie zasiłku macierzyńskiego, a z uprawnień tych korzysta ubezpieczony ojciec dziecka,
- ➔ ubezpieczony ojciec dziecka pobiera zasiłek macierzyński w związku ze śmiercią matki lub porzuceniem przez nią dziecka.

W przypadku gdy ubezpieczona matka dziecka, która urodziła dziecko lub która przyjęła dziecko w wieku do 7 lub 10 roku życia na wychowanie, zmarła w okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego za dodatkowy okres, ubezpieczony ojciec wychowujący dziecko ma prawo do niewykorzystanej przez matkę części zasiłku macierzyńskiego za dodatkowy okres, jeżeli przerwie wykonywaną działalność zarobkową w celu sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem.

W razie śmierci dziecka w czasie wypłaty zasiłku macierzyńskiego za dodatkowy okres ubezpieczona zachowuje prawo do zasiłku macierzyńskiego przez okres 7 dni od dnia zgonu dziecka. Jeżeli ubezpieczona urodziła lub przyjęła na wychowanie więcej niż jedno dziecko i nastąpił zgon dziecka (dzieci), zasiłek macierzyński przysługuje przez okres odpowiedni do liczby dzieci pozostałych przy życiu.

Ubezpieczona, która w okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego za dodatkowy okres wymaga opieki szpitalnej, może przerwać pobieranie zasiłku, a o zasiłek macierzyński może wystąpić wtedy ubezpieczony ojciec dziecka. Ubezpieczonemu przysługuje w takiej sytuacji prawo do części zasiłku macierzyńskiego odpowiadającej okresowi pobytu ubezpieczonej w szpitalu. Łączny wymiar zasiłku macierzyńskiego wykorzystanego przez ubezpieczoną matkę dziecka i ubezpieczonego ojca dziecka nie może jednak przekraczać wymiaru określonego przepisami Kodeksu pracy. Zasada ta ma zastosowanie zarówno w przypadku pobierania zasiłku macierzyńskiego za dodatkowy okres z tytułu urodzenia dziecka, jak i z tytułu przyjęcia na wychowanie dziecka w wieku do 7 lub 10 roku życia.

Pobieranie zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający okresowi dodatkowego urlopu macierzyńskiego i dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego nie może zostać przerwane w związku z pobytem dziecka w szpitalu.

ZASIŁEK MACIERZYŃSKI

ZA OKRES ODPOWIEDAJĄCY OKRESOWI URLOPU RODZICIELSKIEGO

Ubezpieczona, która urodziła dziecko lub przyjęła dziecko na wychowanie, ma od 17 czerwca 2013 r. prawo do zasiłku macierzyńskiego za okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres urlopu rodzicielskiego.

Zasiłek macierzyński za okres odpowiadający okresowi urlopu rodzicielskiego przysługuje w wymiarze do 26 tygodni, niezależnie od liczby dzieci urodzonych przy jednym porodzie (lub przyjętych na wychowanie), bezpośrednio po wykorzystaniu zasiłku macierzyńskiego przysługującego za okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego albo dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego w pełnym wymiarze.

Zasiłek macierzyński za okres odpowiadający okresowi urlopu rodzicielskiego może być przyznany w jednej części albo nie więcej niż trzech częściach, każda z części powinna być wielokrotnością tygodnia i nie może być krótsza niż 8 tygodni. Części zasiłku macierzyńskiego muszą przypadać bezpośrednio jedna po drugiej.

Rodzice mogą dzielić się uprawnieniami do zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający okresowi urlopu rodzicielskiego, a także korzystać z zasiłku jednocześnie, łączny wymiar okresu wypłaty zasiłku macierzyńskiego nie może w takim przypadku przekraczać maksymalnego wymiaru, czyli 26 tygodni. Zasiłek macierzyński może być wykorzystany maksymalnie w trzech częściach.

W sytuacji gdy ubezpieczona matka dziecka, która urodziła dziecko lub która przyjęła dziecko w wieku do 7 lub 10 roku życia na wychowanie, zmarła w okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający okresowi urlopu rodzicielskiego, ubezpieczony ojciec wychowujący dziecko ma prawo do niewykorzystanej przez matkę części zasiłku macierzyńskiego, jeżeli przerwie wykonywaną działalność zarobkową w celu sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem.

W razie śmierci dziecka w czasie wypłaty zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający okresowi urlopu rodzicielskiego ubezpieczona zachowuje prawo do zasiłku macierzyńskiego przez okres 7 dni od dnia zgonu dziecka.

Ubezpieczona, która w okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający okresowi urlopu rodzicielskiego wymaga opieki szpitalnej, może przerwać pobieranie zasiłku i o zasiłek macierzyński może wystąpić ubezpieczony ojciec dziecka. Ubezpieczonemu przysługuje wtedy prawo do części zasiłku macierzyńskiego odpo-

wiadającej okresowi pobytu ubezpieczonej w szpitalu. Łączny wymiar zasiłku macierzyńskiego wykorzystanego przez ubezpieczoną matkę dziecka i ubezpieczonego ojca dziecka nie może jednak przekraczać wymiaru określonego przepisami Kodeksu pracy. Zasada ta ma zastosowanie zarówno w przypadku pobierania zasiłku macierzyńskiego za okres urlopu rodzicielskiego z tytułu urodzenia dziecka, jak i z tytułu przyjęcia na wychowanie dziecka w wieku do 7 lub 10 roku życia.

Pobieranie zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający okresowi urlopu rodzicielskiego nie może zostać przerwane w związku z pobytem dziecka w szpitalu.

REZYGNACJA Z ZASIŁKU MACIERZYŃSKIEGO

Ubezpieczona, która złożyła wniosek o wypłatę zasiłku macierzyńskiego za okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego oraz urlopu rodzicielskiego w pełnym wymiarze w ciągu 14 dni po porodzie, może zrezygnować z korzystania z zasiłku macierzyńskiego za okres dodatkowego urlopu lub urlopu rodzicielskiego w całości lub w części i powrócić do pracy.

Rezygnacja z zasiłku macierzyńskiego za część dodatkowego okresu może nastąpić, o ile wykorzystana część okresu zasiłku macierzyńskiego trwa tydzień lub jego wielokrotność. Rezygnacja z zasiłku macierzyńskiego za część okresu odpowiadającego okresowi urlopu rodzicielskiego może nastąpić, o ile wykorzystana część okresu zasiłku macierzyńskiego jest wielokrotnością tygodnia i trwa co najmniej 8 tygodni.

W przypadku rezygnacji z zasiłku macierzyńskiego przez ubezpieczoną matkę dziecka o niewykorzystaną część lub całość zasiłku macierzyńskiego za dodatkowy okres lub za okres odpowiadający okresowi urlopu rodzicielskiego może wystąpić ubezpieczony ojciec dziecka, składając pisemny wniosek w tej sprawie, nie później niż przed rozpoczęciem korzystania z zasiłku macierzyńskiego. Również ubezpieczony ojciec dziecka może zrezygnować z korzystania z części zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający okresowi dodatkowego urlopu macierzyńskiego lub urlopu rodzicielskiego, a o niewykorzystane okresy może wtedy wystąpić ubezpieczona matka dziecka, składając pisemny wniosek w tej sprawie, nie później niż przed rozpoczęciem korzystania z zasiłku macierzyńskiego za te okresy.

W przypadku dzielenia się okresami pobierania zasiłku macierzyńskiego między rodzicami zasiłek macierzyński za okres odpowiadający okresowi urlopu dodatkowego może być wykorzystany maksymalnie w dwóch częściach przypadających bezpośrednio jedna po drugiej, w wymiarze tygodnia lub jego wielokrotności, natomiast zasiłek macierzyński za okres odpowiadający okresowi urlopu rodzicielskiego – nie więcej niż

w trzech częściach, w wymiarze wielokrotności tygodnia, każda z części nie może być krótsza niż 8 tygodni, a części okresu wypłaty zasiłku muszą przypadać bezpośrednio jedna po drugiej.

Analogiczne są zasady rezygnacji z zasiłku macierzyńskiego z tytułu przyjęcia na wychowanie dziecka i wystąpienia do sądu opiekuńczego z wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie jego przysposobienia lub przyjęcia na wychowanie dziecka jako rodzina zastępcza (z wyjątkiem rodziny zastępczej zawodowej).

ZASIŁEK MACIERZYŃSKI

ZA OKRES ODPOWIADAJĄCY OKRESOWI URLOPU OJCOWSKIEGO

Od 1 stycznia 2010 r. ubezpieczony ojciec wychowujący dziecko ma prawo do zasiłku macierzyńskiego przez okres określony przepisami Kodeksu pracy jako okres urlopu ojcowskiego, którego wymiar od 1 stycznia 2012 r. wynosi 2 tygodnie, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez dziecko 12 miesięcy życia.

Przykład

Osoba podlegająca ubezpieczeniu chorobowemu z tytułu wykonywania współpracy przy prowadzeniu działalności pozarolniczej wystąpiła 14 stycznia 2014 r. z wnioskiem o wypłatę od 21 stycznia 2014 r. zasiłku macierzyńskiego za okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres urlopu ojcowskiego na dziecko urodzone 6 stycznia 2014 r., przedłożywszy niezbędne dokumenty. Ubezpieczony ma prawo do zasiłku macierzyńskiego za okres od 21 stycznia do 3 lutego 2014 r. (14 dni).

Ubezpieczony – ojciec wychowujący dziecko przysposobione ma prawo do zasiłku macierzyńskiego przez okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres urlopu ojcowskiego, w wymiarze 2 tygodni, nie dłużej niż do upływu 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się postanowienia sądu orzekającego przysposobienie i nie dłużej niż do ukończenia przez dziecko 7 roku życia, a w przypadku dziecka, wobec którego podjęto decyzję o odroczeniu obowiązku szkolnego, nie dłużej niż do ukończenia przez nie 10 roku życia.

Przykład

Ubezpieczony podlegający ubezpieczeniu chorobowemu z tytułu prowadzenia działalności pozarolniczej wystąpił o zasiłek macierzyński za okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres urlopu ojcowskiego od 11 do 25 lutego 2014 r., w związku z przysposobieniem dziecka urodzonego 15 lutego 2007 r. Postanowienie sądu o przysposobieniu dziecka uprawomocniło się 16 stycznia 2014 r. Wobec dziecka nie podjęto decyzji o odroczeniu obowiązku szkolnego. Zasiłek macierzyński przysługuje ubezpieczonemu nie dłużej niż do ukończenia przez dziecko 7 roku życia, czyli od 11 do 14 lutego 2014 r.

Wysokość zasiłku macierzyńskiego

Zasiłek macierzyński za okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres urlopu macierzyńskiego, urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, dodatkowego urlopu macierzyńskiego, dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego oraz urlopu ojcowskiego przysługuje w wysokości 100% podstawy wymiaru, natomiast za okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres urlopu rodzicielskiego – w wysokości 60% podstawy wymiaru zasiłku.

Jeżeli ubezpieczona nie później niż w ciągu 14 dni po porodzie albo po przyjęciu dziecka na wychowanie i wystąpieniu do sądu z wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie przysposobienia dziecka lub po przyjęciu dziecka na wychowanie jako rodzina zastępcza, z wyjątkiem rodziny zastępczej zawodowej, złoży pisemny wniosek o wypłatę, bezpośrednio po zasiłku macierzyńskim przysługującym za okres odpowiadający okresowi urlopu macierzyńskiego lub urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający okresowi dodatkowego urlopu macierzyńskiego lub dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego w pełnym wymiarze oraz urlopu rodzicielskiego w pełnym wymiarze, zasiłek macierzyński przysługuje ubezpieczonej w wysokości 80% podstawy wymiaru za cały ten okres.

Ubezpieczonej, której zasiłek macierzyński jest wypłacany w wysokości 80% podstawy wymiaru, która rezygnuje z zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający okresowi dodatkowego urlopu macierzyńskiego w całości lub w części lub za okres odpowiadający okresowi urlopu rodzicielskiego w pełnym wymiarze, wypłaca się jednorazowe wyrównanie zasiłku macierzyńskiego do wysokości 100% za okres odpowiadający okresowi urlopu macierzyńskiego oraz dodatkowego urlopu macierzyńskiego.

Jednorazowe wyrównanie zasiłku jest wypłacane pod warunkiem niepobrania zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający okresowi urlopu rodzicielskiego przez ojca dziecka. Wypłata wyrównania powinna nastąpić nie później niż w ciągu 30 dni od daty złożenia wniosku w sprawie rezygnacji z zasiłku za dalszy okres lub innego dokumentu niezbędnego do wypłaty wyrównania.

Jeżeli ubezpieczona pobierająca zasiłek macierzyński w wysokości 80% podstawy wymiaru rezygnuje z zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający okresowi urlopu dodatkowego w całości lub w części lub za okres odpowiadający okresowi urlopu rodzicielskiego w pełnym wymiarze na rzecz ojca dziecka, ubezpieczonej nie przysługuje wyrównanie zasiłku macierzyńskiego, a ubezpieczonemu ojcu dziecka zasiłek macierzyński przysługuje również w wysokości 80% podstawy wymiaru.

Analogiczne są zasady wypłaty wyrównania zasiłku macierzyńskiego z tytułu przyjęcia na wychowanie dziecka i wystąpienia do sądu opiekuńczego z wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie jego przysposobienia lub przyjęcia na wychowanie dziecka jako rodzina zastępcza (z wyjątkiem rodziny zastępczej zawodowej).

Dokumentacja

Do wypłaty zasiłku macierzyńskiego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych wymagane jest w każdym przypadku zaświadczenie płatnika składek na druku ZUS Z-3b. Zaświadczenie płatnika składek nie jest wymagane przy nieprzerwanych okresach pobierania zasiłku macierzyńskiego przez ubezpieczonego.

Przy ustalaniu prawa i wypłacie zasiłku macierzyńskiego na równi ze skróconym odpisem aktu urodzenia dziecka, zagranicznym aktem urodzenia dziecka lub postanowieniem sądu o przysposobieniu dziecka, orzeczeniem sądu opiekuńczego o umieszczeniu dziecka w rodzinie zastępczej lub umową cywilnoprawną zawartą pomiędzy rodziną zastępczą a starostą traktuje się także ich kopie, których zgodność z oryginałem potwierdza Zakład Ubezpieczeń Społecznych jako płatnik zasiłku.

W przypadku gdy zasiłek macierzyński jest wypłacany jednemu z rodziców przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych i o wypłatę tego zasiłku przez Zakład występuje drugi z rodziców dziecka, nie jest wymagane wymienione niżej zaświadczenie płatnika zasiłku o okresie wypłaconego zasiłku macierzyńskiego oraz o stawce procentowej, w jakiej zasiłek macierzyński przysługiwał ubezpieczonemu drugiemu z rodziców dziecka.

ZASIŁEK MACIERZYŃSKI ZA OKRES ODPOWIEDAJĄCY OKRESOWI URLOPU MACIERZYŃSKIEGO ALBO URLOPU NA WARUNKACH URLOPU MACIERZYŃSKIEGO

Dokumentami wymaganymi do przyznania i wypłaty zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający okresowi urlopu macierzyńskiego są:

- ➡ zaświadczenie lekarskie wystawione na zwykłym druku o przewidywanej dacie porodu – za okres przed porodem,
- ➡ skrócony odpis aktu urodzenia dziecka – za okres od dnia porodu.

Dokumentem do przyznania i wypłaty zasiłku macierzyńskiego z tytułu urodzenia dziecka podczas pobytu za granicą jest:

- ➡ zaświadczenie zagranicznego zakładu leczniczego lub zagranicznego lekarza określające przewidywaną datę porodu zawierające nazwę zagranicznego zakładu leczniczego lub imię i nazwisko zagranicznego lekarza, opatrzone datą wystawienia i podpisem – za okres przed porodem,

- ➡ skrócony odpis aktu urodzenia dziecka lub zagraniczny akt urodzenia dziecka – za okres od dnia porodu.

Nie wymaga się od ubezpieczonych przetłumaczenia na język polski zaświadczeń lekarskich oraz aktów urodzenia dziecka wystawionych na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej⁷, państw członkowskich Europejskiego Obszaru Gospodarczego⁸, Szwajcarii oraz państw – stron umów międzynarodowych w zakresie zabezpieczenia społecznego, których stroną jest Rzeczpospolita Polska, w języku urzędowym tych państw⁹. W razie potrzeby tłumaczenia zaświadczenia dokonuje Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Ubezpieczona, która po wykorzystaniu co najmniej 14 tygodni pobierania zasiłku macierzyńskiego zamierza zrezygnować z części okresu wypłaty zasiłku macierzyńskiego na rzecz ubezpieczonego ojca dziecka, składa pisemny wniosek zawierający datę, od której rezygnuje z pobierania zasiłku macierzyńskiego. Do wniosku w tej sprawie dołącza oświadczenie, od kiedy ojciec dziecka będzie korzystał z uprawnień do zasiłku macierzyńskiego.

Ubezpieczony, który występuje o wypłatę zasiłku macierzyńskiego w razie rezygnacji ubezpieczonej matki dziecka z dalszego pobierania zasiłku macierzyńskiego, śmierci ubezpieczonej lub porzucenia przez nią dziecka, składa skrócony odpis aktu urodzenia dziecka oraz zaświadczenie płatnika zasiłku macierzyńskiego ubezpieczonej matki dziecka o okresie przysługującego i wypłaconego zasiłku macierzyńskiego ubezpieczonej matce dziecka oraz o stawce procentowej, w jakiej zasiłek macierzyński był wypłacany, zawierające imię i nazwisko oraz PESEL matki dziecka albo serię i numer dowodu osobistego lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość, jeżeli nie nadano jej numeru PESEL. W razie śmierci ubezpieczonej lub porzucenia przez nią dziecka należy złożyć także oświadczenie zawierające informację o śmierci matki dziecka albo odpowiednio oświadczenie o porzuceniu dziecka przez matkę.

W celu przerwania wypłaty zasiłku macierzyńskiego przysługującego ubezpieczonej matce dziecka za okres jej pobytu w szpitalu, po wykorzystaniu przez nią zasiłku macierzyńskiego w wymiarze co najmniej 8 tygodni po porodzie, wymagane jest za-

⁷ Państwa członkowskie Unii Europejskiej: Austria, Belgia, Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Niemcy, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Szwecja, Węgry, Wielka Brytania, Włochy.

⁸ Państwa członkowskie Europejskiego Obszaru Gospodarczego: Islandia, Liechtenstein, Norwegia.

⁹ Państwa, z którymi Polskę łączy dwustronna umowa międzynarodowa w zakresie zabezpieczenia społecznego obejmująca zakresem przedmiotowym świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa: Bośnia i Hercegowina, Czarnogóra, Macedonia, Serbia, Ukraina.

świadczenie o dacie przyjęcia matki dziecka do szpitala lub jego kopia, której zgodność z oryginałem potwierdził Zakład Ubezpieczeń Społecznych jako płatnik zasiłku, oraz oświadczenie ubezpieczonej, od kiedy ubezpieczony ojciec dziecka będzie korzystał z uprawnień do zasiłku macierzyńskiego.

Do ustalenia prawa do zasiłku macierzyńskiego (i jego wypłaty) przysługującego ubezpieczonemu ojcu dziecka za okres przerwy w pobieraniu zasiłku macierzyńskiego z powodu pobytu ubezpieczonej matki dziecka w szpitalu, po wykorzystaniu przez nią zasiłku macierzyńskiego w wymiarze co najmniej 8 tygodni po porodzie, wymagane są:

- skrócony odpis aktu urodzenia dziecka,
- zaświadczenie ze szpitala o dacie przyjęcia ubezpieczonej matki dziecka do szpitala,
- zaświadczenie płatnika zasiłku ubezpieczonej matki dziecka o okresie przysługującego i wypłaconego jej zasiłku macierzyńskiego oraz o stawce procentowej, w jakiej zasiłek macierzyński jej przysługiwał, zawierające imię, nazwisko i PESEL matki dziecka albo serię i numer dowodu osobistego lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość, jeżeli nie nadano jej numeru PESEL.

Datę wypisania ubezpieczonej matki dziecka ze szpitala dokumentuje się zaświadczeniem wystawionym przez szpital.

W celu podjęcia wypłaty zasiłku macierzyńskiego ubezpieczonej matce dziecka za okres po wyjściu ze szpitala ubezpieczona przedkłada zaświadczenie płatnika zasiłku ubezpieczonego ojca dziecka o okresie wypłaconego mu zasiłku macierzyńskiego.

Dowodem do wypłaty zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający okresowi urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego z tytułu przyjęcia dziecka na wychowanie i wystąpienia do sądu z wnioskiem o jego przysposobienie jest:

- zaświadczenie sądu opiekuńczego o wystąpieniu z wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie przysposobienia dziecka, zawierające datę urodzenia dziecka,
- oświadczenie ubezpieczonego o dacie przyjęcia dziecka na wychowanie.

Dowodem do wypłaty zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający okresowi urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego z tytułu przyjęcia dziecka na wychowanie w ramach rodziny zastępczej jest:

- prawomocne orzeczenie sądu opiekuńczego o umieszczeniu dziecka w rodzinie zastępczej lub umowa cywilnoprawna zawarta pomiędzy rodziną zastępczą a starostą,
- dokument potwierdzający wiek dziecka.

ZASIŁEK MACIERZYŃSKI ZA OKRES

ODPOWIADAJĄCY OKRESOWI DODATKOWEGO URLOPU MACIERZYŃSKIEGO

ALBO DODATKOWEGO URLOPU

NA WARUNKACH URLOPU MACIERZYŃSKIEGO

Warunkiem przyznania i wypłaty zasiłku macierzyńskiego za okres ustalony jako okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego albo dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, niezależnie od tego, który z rodziców dziecka występuje o wypłatę zasiłku macierzyńskiego, jest pisemny wniosek złożony w tej sprawie przed terminem rozpoczęcia korzystania z zasiłku za ten okres, w którym ubezpieczona (ubezpieczony) określi okres korzystania z zasiłku macierzyńskiego, w wymiarze tygodnia lub jego wielokrotności.

W przypadku gdy o wypłatę zasiłku macierzyńskiego za okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego występuje ubezpieczony, który nie pobierał zasiłku macierzyńskiego za okres bezpośrednio poprzedzający okres wnioskowany (np. gdy o wypłatę zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający okresowi dodatkowego urlopu macierzyńskiego występuje ojciec dziecka po okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego za „podstawowy” okres przez matkę dziecka), dokumentem niezbędnym do wypłaty zasiłku za okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego dla tego rodzica jest:

- ➔ skrócony odpis aktu urodzenia dziecka,
- ➔ zaświadczenia płaтника zasiłku zawierające imię, nazwisko i PESEL drugiego z rodziców dziecka albo serię i numer dowodu osobistego lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość, jeżeli nie nadano numeru PESEL, o:
 - okresie, za który zasiłek macierzyński wypłacono drugiemu z rodziców dziecka,
 - liczbie części wypłaconego zasiłku za okres ustalony jako okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego, jeżeli drugi z rodziców dziecka korzystał z zasiłku macierzyńskiego za ten okres,
 - stawce procentowej, w jakiej zasiłek macierzyński przysługiwał drugiemu z rodziców dziecka.

Jeżeli o wypłatę zasiłku macierzyńskiego za okres ustalony jako okres dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego występuje drugi z rodziców dziecka, który nie pobierał zasiłku macierzyńskiego za okres bezpośrednio poprzedzający okres wnioskowany (np. gdy o wypłatę zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający okresowi dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego występuje ojciec

dziecka po okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego za „podstawowy” okres przez matkę dziecka), wymagane są:

- ➔ oświadczenie ubezpieczonego, kiedy dziecko zostało przyjęte na wychowanie oraz zaświadczenie sądu opiekuńczego o wystąpieniu do sądu o przysposobienie dziecka, zawierające datę urodzenia dziecka albo
- ➔ prawomocne orzeczenie sądu opiekuńczego o umieszczeniu dziecka w rodzinie zastępczej albo umowa cywilnoprawna zawarta pomiędzy rodziną zastępczą a starostą i dokument potwierdzający wiek dziecka oraz
- ➔ zaświadczenia płatnika zasiłku zawierające imię, nazwisko i PESEL drugiego z rodziców dziecka albo serię i numer dowodu osobistego lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość, jeżeli nie nadano numeru PESEL, o:
 - okresie, za który zasiłek macierzyński wypłacono drugiemu z rodziców dziecka,
 - liczbie części wypłaconego zasiłku za okres ustalony jako okres dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego, jeżeli drugi z rodziców dziecka korzystał z zasiłku macierzyńskiego za ten okres,
 - stawce procentowej, w jakiej zasiłek macierzyński przysługiwał drugiemu z rodziców dziecka.

ZASIŁEK MACIERZYŃSKI

ZA OKRES ODPOWIADAJĄCY OKRESOWI URLOPU RODZICIELSKIEGO

Do wypłaty zasiłku macierzyńskiego za okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres urlopu rodzicielskiego, niezależnie od tego, który z rodziców dziecka występuje o wypłatę zasiłku macierzyńskiego, niezbędne są:

- ➔ pisemny wniosek o wypłatę zasiłku za okres odpowiadający okresowi urlopu rodzicielskiego złożony do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych przed rozpoczęciem korzystania z zasiłku macierzyńskiego za ten okres, w którym ubezpieczony określi okres korzystania z zasiłku macierzyńskiego w wymiarze co najmniej 8 tygodni lub dłuższy, będący wielokrotnością tygodnia,
- ➔ oświadczenie ubezpieczonego o braku zamiaru korzystania przez drugiego z rodziców dziecka z zasiłku macierzyńskiego za okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres urlopu rodzicielskiego w okresie wskazanym we wniosku albo o okresie, w którym drugi z rodziców dziecka zamierza korzystać z zasiłku macierzyńskiego za okres tego urlopu w okresie objętym wnioskiem.

W przypadku gdy o wypłatę zasiłku macierzyńskiego za okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres urlopu rodzicielskiego występuje ubezpieczony, który nie pobierał zasiłku macierzyńskiego za okres bezpośrednio poprzedzający okres wnioskowany (np. gdy o wypłatę zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający okresowi urlopu

rodzicielskiego występuje ojciec dziecka po okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający okresowi dodatkowego urlopu macierzyńskiego przez matkę dziecka), dokumentami niezbędnymi do wypłaty zasiłku za okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres urlopu rodzicielskiego są:

- skrócony odpis aktu urodzenia dziecka lub
- oświadczenie ubezpieczonego, kiedy dziecko zostało przyjęte na wychowanie, oraz zaświadczenie sądu opiekuńczego o wystąpieniu do sądu o przysposobienie dziecka, zawierające datę urodzenia dziecka albo
- prawomocne orzeczenie sądu opiekuńczego o umieszczeniu dziecka w rodzinie zastępczej lub umowa cywilnoprawna zawarta pomiędzy rodziną zastępczą a starostą oraz
- zaświadczenie płatnika zasiłku, zawierające imię i nazwisko oraz PESEL drugiego z rodziców dziecka, a jeżeli nie nadano mu numeru PESEL – serię i numer dowodu osobistego lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość, o:
 - okresie, za który zasiłek macierzyński wypłacono drugiemu z rodziców dziecka,
 - liczbie części wypłaconego zasiłku za okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres urlopu rodzicielskiego, jeżeli drugi z rodziców dziecka korzystał z zasiłku macierzyńskiego za ten okres,
 - stawce procentowej, w jakiej zasiłek macierzyński przysługiwał drugiemu z rodziców dziecka.

REZYGNACJA Z ZASIŁKU MACIERZYŃSKIEGO

Dowodem stanowiącym podstawę rezygnacji z pobierania zasiłku macierzyńskiego przez ubezpieczoną matkę dziecka za okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego w całości lub w części, dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego w całości lub w części albo urlopu rodzicielskiego w całości lub w części jest jej pisemny wniosek zawierający datę, od której ubezpieczona matka dziecka rezygnuje z pobierania zasiłku macierzyńskiego. Pisemny wniosek w sprawie rezygnacji z pobierania zasiłku macierzyńskiego powinien być złożony nie później niż przed przystąpieniem do pracy.

Do wniosku w sprawie rezygnacji z zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający okresowi urlopu rodzicielskiego w całości ubezpieczona dołącza swoje oświadczenie, czy ubezpieczony ojciec dziecka będzie korzystał z uprawnień do zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający okresowi urlopu rodzicielskiego.

Powyższe dowody wymagane są odpowiednio w przypadku rezygnacji z pobierania zasiłku macierzyńskiego przez ubezpieczonego ojca dziecka za okres ustalony przepi-

sami Kodeksu pracy jako okres dodatkowego urlopu macierzyńskiego albo dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego w części lub urlopu rodzicielskiego w całości lub w części.

ZASIŁEK MACIERZYŃSKI

ZA OKRES ODPOWIADAJĄCY OKRESOWI URLOPU OJCOWSKIEGO

Do wypłaty zasiłku macierzyńskiego przez okres określony przepisami Kodeksu pracy jako okres urlopu ojcowskiego wymagane są:

- ➡ pisemny wniosek o wypłatę zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający okresowi urlopu ojcowskiego złożony przed terminem rozpoczęcia korzystania z zasiłku za ten okres, w którym ubezpieczony określa datę, od której będzie korzystał z zasiłku macierzyńskiego,
- ➡ skrócony odpis aktu urodzenia dziecka, w przypadku ubiegania się o zasiłek macierzyński w związku z urodzeniem się dziecka, albo postanowienie sądu o przysposobieniu dziecka, w przypadku ubiegania się o zasiłek macierzyński w związku z przysposobieniem dziecka,
- ➡ oświadczenie, że zasiłek macierzyński za okres urlopu ojcowskiego nie został wcześniej pobrany z innego tytułu.

4. Zasiłek opiekuńczy

Prawo do zasiłku opiekuńczego

Osobom prowadzącym działalność pozarolniczą oraz osobom z nimi współpracującym podlegającym ubezpieczeniu chorobowemu prawo do zasiłku opiekuńczego zostało przyznane 16 marca 2007 r., na mocy wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2007 r.¹⁰. Zasiłek opiekuńczy przysługiwał im jednak tylko w ograniczonym zakresie, a więc wyłącznie z tytułu sprawowania opieki nad chorym dzieckiem oraz chorym członkiem rodziny. Nie przysługiwał im natomiast zasiłek opiekuńczy z tytułu sprawowania opieki nad zdrowym dzieckiem w wieku do lat 8.

Od 14 czerwca 2008 r., czyli od daty wejścia w życie ustawy z dnia 11 kwietnia 2008 r. o zmianie ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa¹¹, osobom prowadzącym działalność

¹⁰ Sygn. akt P 45/06 (Dz.U. nr 47, poz. 318).

¹¹ Dz.U. z 2008 r. nr 93, poz. 582.

pozarolniczą oraz osobom z nimi współpracującym podlegającym dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu zasiłek opiekuńczy przysługuje na takich samych zasadach jak ubezpieczonym podlegającym obowiązkowemu ubezpieczeniu chorobowemu (np. pracownikom).

Zasiłek opiekuńczy przysługuje ubezpieczonemu z tytułu sprawowania opieki nad:

- zdrowym dzieckiem w wieku do lat 8,
- chorym dzieckiem w wieku do lat 14,
- innym chorym członkiem rodziny.

Zasiłek opiekuńczy przysługuje bez okresu wyczekiwania.

Prawo do zasiłku opiekuńczego z tytułu sprawowania opieki nad zdrowym dzieckiem do lat 8 przysługuje w następujących sytuacjach:

- w razie nieprzewidzianego zamknięcia żłobka, klubu dziecięcego, przedszkola lub szkoły, do których uczęszcza dziecko, a także w razie choroby niani, z którą rodzice zawarli umowę „uaktywniającą”, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3¹² lub dziennego opiekuna dziecka w rozumieniu tej ustawy, sprawujących opiekę nad dzieckiem,
- w przypadku porodu lub choroby małżonka stale opiekującego się dzieckiem, jeżeli poród lub choroba uniemożliwia temu małżonkowi sprawowanie opieki,
- w razie pobytu małżonka stale opiekującego się dzieckiem w stacjonarnym zakładzie opieki zdrowotnej.

Za nieprzewidziane zamknięcie żłobka, przedszkola lub szkoły, do których dziecko uczęszcza, uważa się takie zamknięcie placówki, o której ubezpieczony został zawiadomiony w terminie krótszym niż 7 dni przed ich zamknięciem. Przy ustalaniu prawa do zasiłku opiekuńczego z tytułu sprawowania opieki nad zdrowym dzieckiem analogicznie jak małżonkowie traktowani są rodzice dziecka niebędący w formalnym związku małżeńskim, lecz pozostający we wspólnym gospodarstwie domowym. W przypadku choroby, porodu lub pobytu w stacjonarnym zakładzie opieki zdrowotnej jednego z nich, drugiemu przysługuje zasiłek opiekuńczy.

Zasiłek opiekuńczy z tytułu konieczności sprawowania opieki nad zdrowym dzieckiem w wieku do lat 8 przysługuje także w przypadku konieczności izolacji dziecka z powodu podejrzenia o nosicielstwo zarasków choroby zakaźnej, zarządkowanej

¹² Dz.U. z 2013 r. poz. 1457.

na podstawie przepisów o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi.

W przypadku gdy ubezpieczona matka dziecka, która pobiera zasiłek macierzyński w wymiarze 8 tygodni po porodzie, przebywa w szpitalu, ubezpieczonemu ojcu dziecka przysługuje za okres pobytu matki dziecka w szpitalu dodatkowy zasiłek opiekuńczy z tytułu osobistego sprawowania opieki nad nowo urodzonym dzieckiem, w wymiarze do 8 tygodni, czyli do 56 dni, nie dłużej niż do ukończenia przez dziecko 8 tygodni życia. Przepis ten ma zastosowanie także do innego ubezpieczonego członka najbliższej rodziny, jeżeli przerwie działalność pozarolniczą lub współpracę przy prowadzeniu tej działalności w celu sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem, którego matka pobiera zasiłek macierzyński w okresie 8 tygodni po porodzie i przebywa w szpitalu.

Do zasiłku opiekuńczego z tytułu opieki nad dziećmi ma prawo zarówno matka, jak i ojciec dziecka. Zasiłek opiekuńczy wypłaca się jednak tylko jednemu z rodziców, temu, który wystąpi z wnioskiem o jego wypłatę za dany okres.

Zasiłek opiekuńczy przysługuje nie tylko z tytułu sprawowania opieki nad dzieckiem własnym, ale również z tytułu sprawowania opieki nad dzieckiem małżonka, dzieckiem przysposobionym, a także dzieckiem obcym, przyjętym na wychowanie i utrzymanie. Do „innych członków rodziny”, nad którymi opieka – w razie ich choroby – daje prawo do zasiłku opiekuńczego, zalicza się: dzieci w wieku powyżej 14 lat, małżonka, rodziców, teściów, dziadków, wnuki oraz rodzeństwo, pod warunkiem jednak, że pozostają oni z osobą sprawującą opiekę we wspólnym gospodarstwie domowym. Zasiłek opiekuńczy z tytułu sprawowania opieki nad chorym członkiem rodziny będzie przysługiwał nawet wówczas, gdy chory członek rodziny pozostaje we wspólnym gospodarstwie domowym z osobą sprawującą opiekę tylko przez okres choroby.

Prawo do zasiłku opiekuńczego przysługuje tylko wtedy, jeżeli nie ma innego członka rodziny pozostającego we wspólnym gospodarstwie domowym, mogącego zapewnić opiekę. Za członka rodziny mogącego zapewnić opiekę nie uważa się jednak:

- osoby całkowicie niezdolnej do pracy,
- osoby chorej,
- osoby, która jest niesprawna fizycznie lub psychicznie ze względu na swój wiek,
- osoby prowadzącej gospodarstwo rolne,
- pracownika odpoczywającego po pracy na nocnej zmianie,

- osoby prowadzącej działalność pozarolniczą, która nie może regulować czasu pracy w sposób dowolny (ma ustalone godziny pracy),
- osoby niezobowiązanej do sprawowania opieki na podstawie przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, jeśli odmawia ona sprawowania opieki (np. babcia).

Odmienne uregulowana jest jednak sytuacja rodziców sprawujących opiekę nad chorym dzieckiem w wieku do lat dwóch. Prawo do zasiłku opiekuńczego przysługuje nawet w takim przypadku, jeśli są inni członkowie rodziny, którzy mogliby zapewnić dziecku opiekę.

Zasiłek opiekuńczy nie przysługuje, jeśli konieczność sprawowania opieki przypada na okres przebywania w areszcie tymczasowym lub odbywania kary pozbawienia wolności. Zasiłek opiekuńczy nie przysługuje za okres sprawowania opieki przypadający w okresie przerwy w ubezpieczeniu chorobowym spowodowanej zawieszeniem wykonywania działalności gospodarczej, na podstawie przepisów o swobodzie działalności gospodarczej.

Ubezpieczony jest pozbawiony prawa do zasiłku opiekuńczego, gdy zostanie stwierdzone, że w czasie zwolnienia od pracy z powodu konieczności sprawowania opieki wykorzystuje to zwolnienie do innych celów niż sprawowanie opieki lub wykonuje pracę zarobkową. Okoliczności te są ustalane podczas kontroli prawidłowości wykorzystywania zwolnień od pracy przeprowadzanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. W trakcie kontroli ustala się także, czy nie ma innych członków rodziny mogących zaopiekować się dzieckiem lub chorym członkiem rodziny (nie dotyczy to sprawowania opieki nad chorym dzieckiem do lat 2). Zasady przeprowadzania kontroli określone są przepisami rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu kontroli prawidłowości wykorzystywania zwolnień lekarskich od pracy oraz formalnej kontroli zaświadczeń lekarskich¹³. Osobie przeprowadzającej kontrolę jest wystawiane imienne upoważnienie. Jeżeli w trakcie kontroli zostanie stwierdzone, że ubezpieczony wykonuje pracę zarobkową albo wykorzystuje zwolnienie w sposób niezgodny z jego celem, osoba kontrolująca sporządza w tej sprawie protokół. Protokół powinien być przedłożony osobie kontrolowanej celem wniesienia przez nią uwag. W razie sporu z ubezpieczonym jest wydawana decyzja, od której ubezpieczonemu przysługuje odwołanie do Sądu Rejonowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych.

¹³ Dz.U. z 1999 r. nr 65, poz. 743.

Okres wypłaty zasiłku opiekuńczego

Zasiłek opiekuńczy wypłacany jest przez okres zwolnienia od pracy z powodu konieczności osobistego sprawowania opieki nad zdrowym dzieckiem w wieku do lat 8, chorym dzieckiem lub innym chorym członkiem rodziny, jednakże przez okres nie dłuższy niż:

- ➔ 60 dni w ciągu roku kalendarzowego – jeżeli opieka sprawowana jest nad dzieckiem zdrowym do lat 8 lub dzieckiem chorym w wieku do 14 lat,
- ➔ 14 dni w ciągu roku kalendarzowego – jeśli opieka dotyczy chorego dziecka w wieku powyżej 14 lat lub innego chorego członka rodziny.

Jest to wymiar przysługujący łącznie matce i ojcu dziecka, bez względu na liczbę dzieci oraz niezależnie od liczby innych członków rodziny uprawnionych do zasiłku opiekuńczego oraz od liczby innych członków rodziny wymagających opieki. Łącznie okres pobierania zasiłku opiekuńczego z tytułu opieki nad chorym dzieckiem oraz chorym innym członkiem rodziny nie może przekroczyć 60 dni w roku kalendarzowym, w tym z tytułu opieki nad dziećmi w wieku powyżej 14 lat i innymi członkami rodziny – 14 dni.

Przykład 1

Rodzice dzieci w wieku 10 i 15 lat oboje podlegają ubezpieczeniu chorobowemu jako osoby prowadzące działalność pozarolniczą. Matka w tym roku kalendarzowym korzystała z zasiłku opiekuńczego z tytułu opieki na chorym młodszym dzieckiem przez 25 dni. Ojciec wykorzystał 10 dni z tytułu sprawowania opieki nad chorym starszym dzieckiem. Starsze dziecko zachorowało, choroba trwała przez 8 dni. Matka wystąpiła o przyznanie jej z tego tytułu zasiłku opiekuńczego. Zasiłek ten przyznany jej został tylko na 4 dni, czyli do wykorzystania 14 dni, gdyż z tytułu opieki nad dzieckiem w wieku powyżej 14 lat zasiłek opiekuńczy przysługuje obojgu rodzicom łącznie przez okres nie dłuższy niż 14 dni w roku kalendarzowym.

Przykład 2

Matka osoby podlegającej ubezpieczeniu chorobowemu jako osoba współpracująca z osobą prowadzącą działalność pozarolniczą, zamieszkująca wraz z nią i jej mężem, chorowała przez 20 dni. W związku z tym ubezpieczona sprawowała nad nią opiekę przez pierwsze 10 dni, natomiast jej mąż, który podlega ubezpieczeniu chorobowemu z tytułu prowadzenia działalności pozarolniczej, przez pozostałe 10 dni. Ubezpieczona ma prawo do zasiłku opiekuńczego za 10 dni, natomiast jej mąż może tylko za okres 4 dni, do wykorzystania 14 dni w ciągu roku kalendarzowego.

W sytuacji gdy ubezpieczona matka dziecka, która pobiera zasiłek macierzyński w wymiarze 8 tygodni po porodzie, przebywa w szpitalu, ubezpieczonemu ojcu dziecka lub innemu członkowi najbliższej rodziny, jeżeli przerwie działalność zarobkową w celu sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem, przysługuje za okres pobytu matki dziecka w szpitalu dodatkowy zasiłek opiekuńczy z tytułu osobistego sprawowania opieki nad nowo urodzonym dzieckiem, w wymiarze do 8 tygodni, czyli do 56 dni, nie dłużej niż do ukończenia przez dziecko 8 tygodni życia. Wymiar zasiłku opiekuńczego w takim przypadku nie jest związany z rokiem kalendarzowym i jest niezależny od wymiaru określonego wyżej (60 dni i 14 dni).

Przykład

Osoba podlegająca ubezpieczeniu chorobowemu z tytułu wykonywania współpracy z osobą prowadzącą działalność pozarolniczą 1 marca urodziła drugie dziecko. Ze względu na stan zdrowia od 10 marca do 15 kwietnia przebywała w szpitalu. Mąż ubezpieczonej, który podlega ubezpieczeniu chorobowemu jako osoba prowadząca działalność pozarolniczą, pobierał w tym roku zasiłek opiekuńczy z tytułu sprawowania opieki nad chorym starszym dzieckiem przez 20 dni. Ubezpieczony ma prawo do zasiłku opiekuńczego z tytułu opieki nad młodszym dzieckiem za okres pobytu ubezpieczonej matki dziecka w szpitalu od 10 marca do 15 kwietnia 2009 r. (37 dni). Okres ten nie podlega zliczeniu do limitu 60 dni wypłaty zasiłku opiekuńczego w roku kalendarzowym.

Wysokość zasiłku opiekuńczego oraz dokumentacja

Zasiłek opiekuńczy przysługuje w wysokości 80% podstawy jego wymiaru. Wypłaca się go za każdy dzień niezdolności do pracy z powodu konieczności sprawowania opieki, w tym również za dni ustawowo wolne od pracy.

Przyznanie i wypłata zasiłku opiekuńczego następuje po złożeniu przez ubezpieczonego oświadczenia na formularzu ZUS Z-15. Formularz ten powinien być złożony przy każdorazowym ubieganiu się o zasiłek opiekuńczy. Wyjątkiem są jedynie przypadki nieprzerwanych okresów sprawowania opieki nad tym samym dzieckiem lub członkiem rodziny.

Dokumentami wymaganymi do wypłaty zasiłku opiekuńczego z powodu konieczności sprawowania opieki nad dzieckiem w wieku do lat 8 w przypadku:

- ➔ nieprzewidzianego zamknięcia żłobka, klubu dziecięcego, przedszkola lub szkoły, do których uczęszcza dziecko – jest oświadczenie ubezpieczonego w tej sprawie,

- izolacji dziecka z powodu podejrzenia o nosicielstwo zarasków choroby za-
kaźnej – jest decyzja właściwego inspektora sanitarnego zarządzającego
izolację,
- choroby niani, z którą rodzice zawarli umowę uaktywniającą albo dziennego
opiekuna, sprawujących opiekę nad dzieckiem – jest oświadczenie ubezpieczo-
nego występującego o zasiłek opiekuńczy oraz potwierdzona przez ubezpieczo-
nego kopia zaświadczenia lekarskiego ZUS ZLA albo zaświadczenia na zwykłym
blankiecie,
- porodu lub choroby małżonka stale opiekującego się dzieckiem, jeżeli poród lub
choroba uniemożliwia małżonkowi sprawowanie opieki, albo pobytu małżonka
stale opiekującego się dzieckiem w stacjonarnym zakładzie opieki zdrowotnej – jest
zaświadczenie lekarskie wystawione na zwykłym druku, zawierające imię i nazwisko
małżonka stale opiekującego się dzieckiem, okres i przyczynę konieczności sprawa-
wania opieki nad dzieckiem, nazwisko dziecka, nad którym ma być sprawowana
opieka, jeśli dziecku nadano już imię, oraz pieczętkę i podpis wystawiającego za-
świadczenie.

Dokumentami wymaganymi do wypłaty zasiłku opiekuńczego przysługującego ubez-
pieczonemu ojcu dziecka lub innemu ubezpieczonemu członkowi najbliższej rodziny
w przypadku pobytu matki dziecka pobierającej zasiłek macierzyński w okresie 8 tygodni
po porodzie w szpitalu są:

- zaświadczenie lekarskie o okresie pobytu ubezpieczonej matki dziecka w szpitalu
oraz
- oświadczenie o pobieraniu przez ubezpieczoną matkę dziecka zasiłku macierzyń-
skiego w okresie 8 tygodni po porodzie.

Dokumentem stanowiącym podstawę wypłaty zasiłku opiekuńczego z tytułu sprawa-
wania opieki nad chorym dzieckiem lub innym chorym członkiem rodziny jest
zaświadczenie lekarskie wystawione na formularzu ZUS ZLA przez lekarza upoważ-
nionego do wystawiania zaświadczeń lekarskich. Ubezpieczony jest zobowiązany
złożyć to zaświadczenie w terenowej jednostce organizacyjnej Zakładu Ubezpieczeń
Społecznych w ciągu 7 dni od daty jego otrzymania. W razie niedotrzymania tego
terminu zasiłek opiekuńczy jest obniżany o 25% za okres od ósmego dnia orzeczonej
niezdolności do pracy do dnia dostarczenia zaświadczenia lekarskiego. Sankcji tej
nie stosuje się, jeżeli niedostarczenie zaświadczenia lekarskiego nastąpiło z przyczyn
niezależnych od ubezpieczonego.

W przypadku niezdolności do pracy z powodu konieczności sprawowania opieki orze-
czonej za granicą dokumentem do wypłaty zasiłku opiekuńczego jest przetłumaczone

na język polski zaświadczenie zagranicznego zakładu leczniczego lub zagranicznego lekarza:

- ➡ wystawione na blankiecie z nadrukiem określającym nazwę zagranicznego zakładu leczniczego lub imię i nazwisko zagranicznego lekarza, opatrzone datą wystawienia i podpisem,
- ➡ określające początkową i końcową datę tej niezdolności.

Nie wymaga się od ubezpieczonych przetłumaczenia na język polski zaświadczeń lekarskich wystawionych na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej¹⁴, państw członkowskich Europejskiego Obszaru Gospodarczego¹⁵, Szwajcarii oraz państw stron umów międzynarodowych w zakresie zabezpieczenia społecznego, których stroną jest Rzeczpospolita Polska¹⁶, w języku urzędowym tych państw. W razie potrzeby tłumaczenia zaświadczenia dokonuje Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

W przypadku ubiegania się o zasiłek opiekuńczy z tytułu sprawowania opieki nad chorym członkiem rodziny pozostawanie we wspólnym gospodarstwie domowym jest potwierdzane oświadczeniem ubezpieczonego.

Do wypłaty zasiłku przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych płatnik składek powinien złożyć również zaświadczenie płatnika składek na druku ZUS Z-3b.

5. Podstawa wymiaru zasiłków

Podstawa wymiaru zasiłku chorobowego

Podstawę wymiaru zasiłku chorobowego przysługującego ubezpieczonemu stanowi przeciętny miesięczny przychód za 12 miesięcy kalendarzowych nieprzerwanego ubezpieczenia poprzedzających miesiąc, w którym powstała niezdolność do pracy. Jeżeli ubezpieczenie trwało krócej niż 12 miesięcy kalendarzowych, podstawę wymiaru

¹⁴ Państwa członkowskie Unii Europejskiej: Austria, Belgia, Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Niemcy, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Szwecja, Węgry, Wielka Brytania, Włochy.

¹⁵ Państwa członkowskie Europejskiego Obszaru Gospodarczego: Islandia, Liechtenstein, Norwegia.

¹⁶ Państwa, z którymi Polskę łączy dwustronna umowa międzynarodowa w zakresie zabezpieczenia społecznego obejmująca zakresem przedmiotowym świadczenia pieniężne z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa: Bośnia i Hercegowina, Czarnogóra, Macedonia, Serbia, Ukraina.

zasiłku chorobowego stanowi przeciętny miesięczny przychód z faktycznego okresu ubezpieczenia, za pełne kalendarzowe miesiące ubezpieczenia.

Przykład

Ubezpieczony, który prowadzi działalność pozarolniczą od 6 maja i podlega z tego tytułu ubezpieczeniu chorobowemu, stał się niezdolny do pracy z powodu choroby od 23 listopada. Do ustalenia podstawy wymiaru przysługującego ubezpieczonemu zasiłku chorobowego przyjęty zostanie przychód za pełne kalendarzowe miesiące ubezpieczenia, czyli za okres od czerwca do października. Przeciętny miesięczny przychód stanowiący podstawę wymiaru zasiłku chorobowego oblicza się, dzieląc przychód za ten okres przez 5.

Przy ustalaniu podstawy wymiaru zasiłku chorobowego uwzględnia się kwoty stanowiące podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe, po odliczeniu kwoty odpowiadającej 13,71% tej podstawy wymiaru.

Uwzględnieniu podlega przychód uzyskany za okres nieprzerwanego ubezpieczenia chorobowego, z tytułu którego przysługuje zasiłek. Za okres nieprzerwanego ubezpieczenia chorobowego uważa się także kolejne okresy podlegania ubezpieczeniu chorobowemu z tego samego tytułu, trwające bez przerwy albo gdy przerwa przypada na dzień ustawowo wolny od pracy (np. kolejne okresy prowadzenia działalności pozarolniczej).

Jeżeli niezdolność do pracy powstała w pierwszym miesiącu kalendarzowym ubezpieczenia chorobowego, podstawę wymiaru zasiłku stanowi najniższa podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe za miesiąc, w którym powstało prawo do zasiłku, po odliczeniu kwoty odpowiadającej 13,71% podstawy wymiaru składki na to ubezpieczenie.

Od 1 grudnia 2013 r., na podstawie przepisów ustawy z dnia 21 czerwca 2013 r. o zmianie ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa¹⁷, również gdy niezdolność do pracy powstała w drugim kalendarzowym miesiącu ubezpieczenia, jeżeli pierwszy miesiąc jest niepełnym kalendarzowym miesiącem ubezpieczenia, podstawę wymiaru zasiłku stanowi najniższa podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe za miesiąc, w którym powstało prawo do zasiłku, po odliczeniu kwoty odpowiadającej 13,71% podstawy wymiaru składki na to ubezpieczenie. Przed tą datą, jeżeli ubezpieczenie powstało w trakcie miesiąca, a niezdolność do pracy wystąpiła w miesiącu następnym, podstawę wymiaru zasiłku chorobowego stanowił przychód z pierwszego niepełnego miesiąca kalendarzowego ubezpieczenia.

¹⁷ Dz.U. z 2013 r. poz. 996.

Od 1 czerwca 2012 r., na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 maja 2012 r.¹⁸, do 30 listopada 2013 r., w przypadku gdy bezpośrednio po okresie podlegania ubezpieczeniu chorobowemu z innego trwającego równolegle tytułu, który ustał, osoba podlegająca dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu została objęta tym ubezpieczeniem w trakcie miesiąca, a niezdolność do pracy powstała w miesiącu następnym, to przy ustalaniu podstawy wymiaru zasiłku przyjmowany był przychód ubezpieczonego za pierwszy miesiąc ubezpieczenia, po uzupełnieniu do kwoty, od której zostaby opłacona składka na ubezpieczenie chorobowe, gdyby ubezpieczony podlegał ubezpieczeniu chorobowemu przez pełny miesiąc kalendarzowy.

Przykład

Osoba prowadząca działalność pozarolniczą była równocześnie zatrudniona w czasie od 1 lutego 2011 r. do 20 czerwca 2012 r. W okresie zatrudnienia nie podlegała ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia działalności pozarolniczej. Ubezpieczeniami społecznymi, w tym ubezpieczeniem chorobowym z tytułu prowadzenia tej działalności, została objęta od 21 czerwca 2012 r. Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe za czerwiec 2012 r. wyniosła 705,20 zł. W okresie od 10 do 27 lipca 2012 r. osoba ta była niezdolna do pracy z powodu choroby. Podstawę wymiaru zasiłku chorobowego przysługującego ubezpieczonemu stanowi przychód za czerwiec 2012 r., po pomniejszeniu o kwotę odpowiadającą 13,71% oraz po uzupełnieniu do pełnej miesięcznej kwoty, od której zostaby opłacona składka na ubezpieczenie chorobowe, gdyby ubezpieczony podlegał ubezpieczeniu chorobowemu przez cały miesiąc, czyli kwota 1825,50 zł.

Kwota ta została obliczona następująco:

$705,20 \text{ zł} - 96,68 \text{ zł} (13,71\% \text{ z } 705,20 \text{ zł}) = 608,52 \text{ zł}$,

$608,52 \text{ zł} : 10 \times 30 = 1825,50 \text{ zł}$.

Od 1 grudnia 2013 r., jeżeli niezdolność do pracy ubezpieczonego powstała przed upływem pełnego miesiąca kalendarzowego ubezpieczenia chorobowego, czyli w pierwszym kalendarzowym miesiącu ubezpieczenia albo w drugim kalendarzowym miesiącu ubezpieczenia, jeżeli pierwszy miesiąc jest niepełnym kalendarzowym miesiącem ubezpieczenia oraz okres ubezpieczenia chorobowego rozpoczął się po okresie nie dłuższym niż 30 dni od ustania ubezpieczenia chorobowego z innego tytułu, przy ustalaniu podstawy wymiaru zasiłku chorobowego przychód ubezpieczonego podlega uzupełnieniu.

Jeżeli niezdolność do pracy ubezpieczonego powstała przed upływem pierwszego kalendarzowego miesiąca ubezpieczenia chorobowego, przy ustalaniu podstawy wymiaru zasiłku przyjmuje się przychód ubezpieczonego za pierwszy miesiąc ubezpieczenia, po uzupełnieniu do pełnej miesięcznej kwoty, od której zostaby opłacona składka na

¹⁸ Sygn. akt P 12/10 (Dz.U. z dnia 1 czerwca 2012 r. poz. 622).

ubezpieczenie chorobowe, gdyby ubezpieczony podlegał temu ubezpieczeniu przez pełny miesiąc kalendarzowy. Przychód ulega uzupełnieniu także za okres niezdolności do pracy przypadającej w pierwszym kalendarzowym miesiącu ubezpieczenia chorobowego, za który ubezpieczony ma prawo do zasiłku. Kwota uzupełnionego przychodu, która zostanie przyjęta jako podstawa wymiaru zasiłku, nie może przekraczać kwoty 250% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w poprzednim kwartale – w odniesieniu do przychodu za grudzień 2013 r. albo 250% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia – w odniesieniu do przychodu za okres od 1 stycznia 2014 r., po pomniejszeniu o kwotę odpowiadającą 13,71%.

Przykład

Osoba, która rozpoczęła prowadzenie działalności pozarolniczej 17 grudnia 2013 r. i od tego dnia została objęta ubezpieczeniem chorobowym z tego tytułu, od 27 do 31 grudnia 2013 r. jest niezdolna do pracy z powodu choroby. W okresie od 1 lipca do 16 grudnia 2013 r. podlegała ubezpieczeniu chorobowemu z tytułu zatrudnienia. Jako podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe za grudzień 2013 r. osoba ubezpieczona zadeklarowała kwotę 718,65 zł. Podstawę wymiaru zasiłku chorobowego przysługującego osobie ubezpieczonej stanowi przychód za grudzień 2013 r., po pomniejszeniu o kwotę odpowiadającą 13,71% oraz po uzupełnieniu do pełnej miesięcznej kwoty, czyli kwota 1922,37 zł. Kwota ta została obliczona następująco:

$718,65 \text{ zł} - 98,53 \text{ zł} (13,71\% \text{ z } 718,65 \text{ zł}) = 620,12 \text{ zł}; 620,12 \text{ zł} : 10 \times 31 = 1922,37 \text{ zł}.$

Jeżeli w okresie, z którego ustalana jest podstawa wymiaru zasiłku, przychód ubezpieczonego uległ zmniejszeniu wskutek niewykonywania działalności lub współpracy w okresie pobierania zasiłku chorobowego, macierzyńskiego, opiekuńczego, świadczenia rehabilitacyjnego albo odbywania ćwiczeń wojskowych, przy ustalaniu podstawy wymiaru zasiłku chorobowego:

- ➔ wyłącza się przychód za miesiące, w których ubezpieczony wykonywał działalność lub współpracował przy prowadzeniu działalności przez mniej niż połowę miesiąca,
- ➔ przyjmuje się przychód za miesiące, w których ubezpieczony wykonywał działalność lub współpracował przy prowadzeniu działalności przez co najmniej połowę miesiąca.

Przykład

Ubezpieczony podlegający ubezpieczeniu chorobowemu z tytułu prowadzenia działalności pozarolniczej 20 listopada stał się niezdolny do pracy z powodu choroby. Ustalając podstawę wymiaru przysługującego zasiłku chorobowego, przyjmuje się przeciętny miesięczny przychód za okres 12 miesięcy kalendarzowych ubezpieczenia poprzedzających miesiąc,

w którym powstała niezdolność do pracy, czyli za okres od listopada poprzedniego roku do października bieżącego roku. W tym okresie ubezpieczony pobierał zasiłek chorobowy od 16 stycznia do 18 marca oraz od 20 kwietnia do 19 maja. Podstawę wymiaru zasiłku stanowi kwota przychodu za listopad i grudzień poprzedniego roku oraz za kwiecień, czerwiec, lipiec, sierpień, wrzesień i październik bieżącego roku, podzielona przez 8. W podstawie wymiaru zasiłku nie uwzględnia się przychodu za luty, w którym ubezpieczony przez cały miesiąc nie wykonywał działalności i otrzymał zasiłek chorobowy, oraz za styczeń, marzec i maj, w których wykonywał działalność przez mniej niż połowę miesiąca.

Jeżeli w okresie, z którego ustalana jest podstawa wymiaru zasiłku, przychód ubezpieczonego w każdym miesiącu uległ zmniejszeniu z przyczyn wymienionych wyżej, przy ustalaniu podstawy wymiaru zasiłku chorobowego przyjmuje się przychód za wszystkie miesiące.

W podstawie wymiaru zasiłku chorobowego uwzględnia się przychód w faktycznej wysokości, bez jego uzupełniania za okres pobierania zasiłku lub odbywania ćwiczeń wojskowych.

Podstawa wymiaru zasiłku chorobowego przysługującego za okres po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego nie może być wyższa niż 100% przeciętnego wynagrodzenia. Kwota ta ustalana jest miesięcznie na okres trzech miesięcy, poczynając od trzeciego miesiąca kalendarzowego każdego kwartału.

Podstawa wymiaru świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku macierzyńskiego i zasiłku opiekuńczego

Zasady ustalania podstawy wymiaru zasiłku chorobowego stosuje się także przy ustalaniu podstawy wymiaru świadczenia rehabilitacyjnego, zasiłku macierzyńskiego i zasiłku opiekuńczego. Podstawę wymiaru świadczenia rehabilitacyjnego stanowi podstawa wymiaru zasiłku chorobowego. Podstawa wymiaru zasiłku chorobowego jest waloryzowana dla potrzeb świadczenia rehabilitacyjnego od pierwszego dnia, od którego świadczenie rehabilitacyjne zostało przyznane. Waloryzacja polega na podwyższeniu podstawy wymiaru zasiłku chorobowego wskaźnikiem waloryzacji odpowiednim dla kwartału, w którym przypada pierwszy dzień świadczenia rehabilitacyjnego. Wysokość wskaźnika waloryzacji podstawy wymiaru ogłaszana jest przez prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w Monitorze Polskim, w terminie do ostatniego dnia każdego kwartału na kwartał następny.

Podstawa wymiaru świadczenia rehabilitacyjnego przysługującego za okres po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego nie może być wyższa od 100% przeciętnego

wynagrodzenia. Kwota ta ustalana jest miesięcznie na okres trzech miesięcy, poczynając od trzeciego miesiąca kalendarzowego każdego kwartału.

Ponowne ustalanie podstawy wymiaru

Podstawy wymiaru zasiłku zarówno tego samego rodzaju, jak i w przypadku zmiany rodzaju pobieranego zasiłku, nie ustala się na nowo, jeżeli nie było przerwy między okresami pobierania zasiłku albo gdy przerwa między okresami pobierania zasiłku trwała krócej niż trzy miesiące kalendarzowe.

Przykład

Osoba prowadząca działalność pozarolniczą, podlegająca z tego tytułu ubezpieczeniu chorobowemu, była niezdolna do pracy z powodu choroby od 22 lutego do 4 kwietnia. Podstawę wymiaru zasiłku chorobowego przysługującego osobie ubezpieczonej stanowi przeciętny miesięczny przychód za okres od lutego poprzedniego roku do stycznia bieżącego roku. Ubezpieczona ponownie zachorowała 5 maja i była niezdolna do pracy do 3 czerwca. Ponieważ przerwa między okresami pobierania zasiłku chorobowego trwała krócej niż 3 miesiące kalendarzowe, podstawy wymiaru zasiłku chorobowego przysługującego ubezpieczonej od 5 maja nie oblicza się na nowo. 2 października ubezpieczona urodziła dziecko. W związku z tym, że przerwa między okresami pobierania zasiłku chorobowego i zasiłku macierzyńskiego wynosiła trzy miesiące, podstawa wymiaru zasiłku macierzyńskiego powinna być ustalona na nowo. Będzie ją stanowił przeciętny miesięczny przychód ubezpieczonej za okres od października poprzedniego roku do września bieżącego roku.

Jeżeli poprzednio pobieranym świadczeniem było świadczenie rehabilitacyjne i w związku z tym podstawa wymiaru podlegała waloryzacji, podstawę wymiaru kolejnego zasiłku stanowi kwota przyjęta jako podstawa wymiaru świadczenia rehabilitacyjnego, czyli po waloryzacji.

Przykład

Ubezpieczona, która jest osobą współpracującą z osobą prowadzącą działalność pozarolniczą, od 28 października do 15 listopada sprawowała opiekę nad chorym dzieckiem. W okresie od 11 lutego do 11 sierpnia (182 dni) pobierała zasiłek chorobowy. Podstawa wymiaru zasiłku chorobowego przysługującego ubezpieczonej została ustalona z uwzględnieniem przychodu za okres od lutego poprzedniego roku do stycznia tego roku. Następnie ubezpieczonej przyznano świadczenie rehabilitacyjne od 12 sierpnia na okres dwóch miesięcy, do 10 października. Podstawa wymiaru zasiłku chorobowego dla celów obliczenia świadczenia rehabilitacyjnego podlegała waloryzacji wskaźnikiem waloryzacji

obowiązującym w III kwartale bieżącego roku. Od 28 października ubezpieczona ma prawo do zasiłku opiekuńczego. Podstawy wymiaru zasiłku opiekuńczego nie ustala się ponownie. Jest to kwota, która stanowiła podstawę wymiaru świadczenia rehabilitacyjnego przysługującego ubezpieczonej wcześniej, czyli zwaloryzowana podstawa wymiaru zasiłku chorobowego.

6. Zasady wypłaty świadczeń

Podmioty wypłacające

Prawo do świadczeń w razie choroby i macierzyństwa przysługujących osobom objętym ubezpieczeniem z tytułu prowadzenia działalności pozarolniczej lub współpracy przy jej prowadzeniu ustalają oraz wypłacają te świadczenia oddziały Zakładu Ubezpieczeń Społecznych właściwe według siedziby płatnika składek – za okres niezdolności do pracy przypadającej w czasie trwania ubezpieczenia oraz za okres po ustaniu tytułu ubezpieczenia (po zaprzestaniu prowadzenia działalności lub współpracy), jeżeli tytuł ubezpieczenia ustał w czasie pobierania zasiłku. To oznacza, że ten oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, który rozpoczął wypłatę zasiłku w czasie ubezpieczenia, kontynuuje wypłatę także za okres po ustaniu tytułu ubezpieczenia.

Jeżeli niezdolność do pracy powstanie po zakończeniu tytułu ubezpieczenia, prawo do zasiłku ustala oraz wypłaca zasiłek oddział Zakładu Ubezpieczeń Społecznych właściwy według miejsca zamieszkania.

Terminy wypłat świadczeń

Zasiłek chorobowy, macierzyński, opiekuńczy oraz świadczenie rehabilitacyjne wypłacane są na bieżąco, po stwierdzeniu uprawnień. Zasiłki są wypłacane nie później niż w ciągu 30 dni od złożenia przez ubezpieczonego wszystkich dokumentów niezbędnych do stwierdzenia uprawnień do zasiłku. Jednym z elementów niezbędnych do stwierdzenia uprawnień do zasiłku jest opłacenie przez osobę prowadzącą działalność składek na ubezpieczenie chorobowe za miesiąc, w którym powstało prawo do zasiłku.

Jeżeli Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie dotrzyma tych terminów, zobowiązany jest do wypłaty odsetek za zwłokę w wysokości określonej przepisami Kodeksu cywilnego. Liczy się je od dnia następnego po dniu, w którym upływa termin wypłaty świadczenia, za każdy dzień zwłoki.

Przedawnienie roszczeń

Prawo do zasiłków chorobowego, macierzyńskiego, opiekuńczego oraz świadczenia rehabilitacyjnego przedawnia się po upływie sześciu miesięcy od ostatniego dnia okresu, za który przysługuje zasiłek. Jeżeli niezgłoszenie roszczenia o wypłatę zasiłku nastąpiło z przyczyn niezależnych od ubezpieczonego, termin przedawnienia liczy się od dnia, w którym ustała przeszkoda uniemożliwiająca zgłoszenie roszczenia.

W przypadku gdy Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił ubezpieczonemu wypłaty zasiłku z powodu ustania ubezpieczenia chorobowego, np. w wyniku opłacenia składki na ubezpieczenie chorobowe po terminie, a ubezpieczony występuje do oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z wnioskiem o wyrażenie zgody na opłacenie składek po terminie, wniosek ten jest traktowany jako ponowny wniosek o wypłatę zasiłku. Po pozytywnym rozpatrzeniu wniosku w tej sprawie zasiłek będzie w takim przypadku przysługiwał, jeżeli prawo do niego nie uległo przedawnieniu.

Przykład

Osoba prowadząca działalność pozarolniczą podlega ubezpieczeniom społecznym z tego tytułu, w tym ubezpieczeniu chorobowemu, od 1 stycznia poprzedniego roku. Składka na ubezpieczenie chorobowe za styczeń bieżącego roku została opłacona po obowiązującym terminie, w związku z czym osoba ta nie podlega ubezpieczeniu chorobowemu od 1 stycznia. Ponownie do ubezpieczenia chorobowego osoba ta przystąpiła w dniu 1 lutego. Osoba ta była niezdolna do pracy w okresie od 20 do 28 lutego. Za okres niezdolności do pracy nie otrzymała zasiłku chorobowego, ponieważ okres podlegania ubezpieczeniu chorobowemu po przerwie w ubezpieczeniu trwającej dłużej niż 30 dni był krótszy niż 90 dni. W dniu 10 kwietnia bieżącego roku osoba prowadząca działalność pozarolniczą wystąpiła do dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z wnioskiem o udzielenie zgody na opłacenie po terminie składek za styczeń bieżącego roku. Zgoda taka została udzielona. W związku z tym, że od ostatniego dnia niezdolności do pracy z powodu choroby (od 28 lutego) do dnia wystąpienia o przywrócenie ciągłości ubezpieczenia (10 kwietnia) nie upłynęło sześć miesięcy, zasiłek chorobowy za okres od 20 do 28 lutego zostanie wypłacony.

Jeżeli niewypłacenie zasiłku w całości lub w części spowodowane zostało błędem oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, prawo do zasiłku przedawnia się po upływie trzech lat.

Nienależnie pobrane świadczenia

Za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się:

- ➔ świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania,
- ➔ świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia.

Osoba, która pobrała nienależne świadczenie, zobowiązana jest do jego zwrotu wraz z odsetkami w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego. Jeżeli jednak osoba pobierająca świadczenie zawiadomiła Zakład Ubezpieczeń Społecznych o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane, kwoty nienależnie pobranych świadczeń podlegają zwrotowi bez odsetek za zwłokę. Jeżeli pobranie nienależnych świadczeń przez osobę współpracującą z osobą prowadzącą działalność pozarolniczą zostało spowodowane przekazaniem przez płatnika składek nieprawdziwych danych mających wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość, obowiązek zwrotu tych świadczeń obciąża osobę prowadzącą działalność pozarolniczą jako płatnika składek.

Nienależnie pobranych świadczeń nie można dochodzić za okres dłuższy niż ostatnie 3 lata. Jeżeli jednak osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła podmiot wypłacający te świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane, można żądać zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres nie dłuższy niż ostatnie 12 miesięcy.

Kwoty nienależnie pobranych świadczeń, ustalone prawomocną decyzją oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, podlegają potrąceniu z bieżąco przysługujących świadczeń, a jeżeli prawo do świadczeń nie istnieje, ściągnięciu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym.

Należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń ulegają przedawnieniu po upływie 10 lat, licząc od dnia uprawomocnienia się decyzji ustalającej należność.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych może odstąpić od żądania zwrotu nienależnie pobranych świadczeń w całości lub w części, odroczyć termin ich płatności albo rozłożyć je na raty, jeżeli:

- ➡ zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności lub
- ➡ kwota nienależnie pobranych świadczeń nie przewyższa kosztów upomnienia w postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Tryb odwoławczy

Ubezpieczony może wystąpić z wnioskiem do oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o ustalenie uprawnień do zasiłku w formie decyzji. Od decyzji tej przysługuje ubezpieczonemu odwołanie do sądu rejonowego – sądu (wydziału) pracy i ubezpieczeń społecznych. Odwołanie to wnosi się za pośrednictwem oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, który wydał decyzję na piśmie lub do protokołu sporządzonego przez ten oddział, w terminie jednego miesiąca od dnia doręczenia decyzji. Od wyroku sądu rejonowego przysługuje odwołanie do sądu okręgowego, które powinno być wniesione w terminie dwóch tygodni (14 dni).

III. Świadczenia pieniężne w razie choroby z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych

Definicja wypadku przy pracy i choroby zawodowej oraz uznawanie zdarzenia za wypadek przy pracy

Za wypadek przy pracy uważa się nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną powodujące uraz lub śmierć, które nastąpiło w okresie ubezpieczenia wypadkowego podczas wykonywania zwykłych czynności związanych z prowadzeniem działalności pozarolniczej albo związanych ze współpracą przy prowadzeniu tej działalności.

Za chorobę zawodową uważa się chorobę określoną w wykazie chorób zawodowych, o którym mowa w art. 237 § 1 pkt 2 Kodeksu pracy, jeżeli została spowodowana działaniem czynników szkodliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy lub sposobem wykonywania pracy.

Ustalenia okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy w trakcie prowadzenia działalności pozarolniczej albo współpracy przy prowadzeniu tej działalności dokonuje w karcie wypadku Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Prawo do świadczeń

Świadczenia z ubezpieczenia wypadkowego przysługują osobom objętym ubezpieczeniem wypadkowym. Prawo do świadczeń pieniężnych z tytułu choroby zawodowej lub wypadku przy pracy nie jest uzależnione od podlegania ubezpieczeniu chorobowemu. Zatem z tytułu niezdolności do pracy wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej osobom prowadzącym działalność pozarolniczą oraz osobom z nimi współpracującym, które są objęte ubezpieczeniem wypadkowym, obowiązkowo przysługują świadczenia przewidziane ustawą wypadkową, nawet jeżeli nie podlegają ubezpieczeniu chorobowemu.

Przy ustalaniu prawa do zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego z ubezpieczenia wypadkowego, ich podstawy wymiaru i wysokości, a także przy ich wypłacie stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach

pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa¹⁹ z uwzględnieniem następujących szczególnych uregulowań wynikających z przepisów ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

Prawo do zasiłku chorobowego z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej przysługuje niezależnie od okresu podlegania ubezpieczeniu wypadkowemu, czyli bez okresu wyczekiwania. Zatem nawet jeżeli ubezpieczony ulegnie wypadkowi przy pracy krótko od rozpoczęcia prowadzenia działalności pozarolniczej lub rozpoczęcia współpracy przy jej prowadzeniu (przed upływem 90 dni ubezpieczenia), będzie miał prawo do zasiłku chorobowego z ubezpieczenia wypadkowego.

W przypadku gdy ubezpieczony podlega zarówno obowiązkowemu ubezpieczeniu wypadkowemu, jak i dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu, a niezdolność do pracy jest spowodowana wypadkiem przy pracy lub chorobą zawodową, ubezpieczony ma prawo do zasiłku chorobowego lub świadczenia rehabilitacyjnego z ubezpieczenia wypadkowego.

Wysokość świadczeń

Zasiłek chorobowy i świadczenie rehabilitacyjne przysługują w wysokości 100% podstawy wymiaru.

W przypadku gdy przyczyną niezdolności do pracy jest wypadek przy pracy lub choroba zawodowa, a zasiłek chorobowy lub świadczenie rehabilitacyjne przysługuje z więcej niż jednego tytułu, to świadczenie z ubezpieczenia wypadkowego w wysokości 100% przysługuje z każdego z tych tytułów.

Oznacza to, że z każdego tytułu ubezpieczonemu przysługuje świadczenie finansowane z ubezpieczenia wypadkowego:

- ➡ zasiłek chorobowy bez wymaganego okresu wyczekiwania,
- ➡ zasiłek chorobowy lub świadczenie rehabilitacyjne w wysokości 100% podstawy wymiaru.

Przykład

Osoba będąca pracownikiem rozpoczęła prowadzenie działalności pozarolniczej. Z tytułu prowadzonej działalności przystąpiła do ubezpieczeń emerytalnego, rentowych i wypadkowego. Osoba ta uległa wypadkowi przy pracy w trakcie wykonywania zatrudnienia. Do daty

¹⁹ Dz.U. z 2014 r. poz. 159.

wypadku ubezpieczeniem wypadkowym z tytułu wykonywania działalności była objęta przez 2 miesiące. Będzie ona miała prawo do zasiłku chorobowego z ubezpieczenia wypadkowego w wysokości 100% podstawy wymiaru zarówno z zatrudnienia, jak i z tytułu podlegania ubezpieczeniu wypadkowemu w związku z prowadzeniem działalności pozarolniczej, mimo że okres podlegania ubezpieczeniu wypadkowemu był krótszy niż 90 dni.

Brak prawa do świadczeń

Zasiłek chorobowy i świadczenie rehabilitacyjne z ubezpieczenia wypadkowego należne osobom prowadzącym pozarolniczą działalność i osobom z nimi współpracującym nie przysługują w razie występowania w dniu wypadku przy pracy lub w dniu złożenia wniosku o przyznanie świadczeń z tytułu choroby zawodowej zadłużenia z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne na kwotę przekraczającą 6,60 zł. Świadczenia nie przysługują do czasu spłaty całości zadłużenia.

Jeżeli spłata całości zadłużenia nastąpi w ciągu 6 miesięcy od dnia wypadku lub od dnia złożenia wniosku o przyznanie świadczeń z tytułu choroby zawodowej, ubezpieczonemu przysługuje świadczenie za cały okres orzeczonej niezdolności do pracy z tego tytułu.

W przypadku uregulowania przez ubezpieczonego całości zadłużenia po upływie 6 miesięcy od dnia wypadku lub od dnia złożenia wniosku o przyznanie świadczeń z tytułu choroby zawodowej świadczenia przysługują jedynie na bieżąco, czyli od dnia uregulowania zadłużenia. Prawo do świadczeń za okres przed tą datą ulega przedawnieniu.

Okres orzeczonej niezdolności do pracy, za który prawo do zasiłku chorobowego uległo przedawnieniu z powodu występowania zadłużenia z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, podlega wliczeniu do okresu zasiłkowego.

W przypadku niezdolności do pracy spowodowanej wypadkiem przy pracy stan zadłużenia ustala się na dzień wypadku. Dotyczy to zarówno sytuacji, gdy niezdolność do pracy rozpoczęła się w dniu wypadku, jak i sytuacji, gdy rozpoczęła się później, na skutek następstw w stanie zdrowia wynikających z wypadku przy pracy, który miał miejsce wcześniej.

W razie niezdolności do pracy spowodowanej chorobą zawodową stan zadłużenia jest ustalany na dzień złożenia wniosku o przyznanie świadczeń z tytułu choroby zawodowej. Dniem tym jest data wpływu do oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych zaświadczenia lekarskiego na druku ZUS ZLA, które obejmuje okres niezdol-

ności do pracy spowodowanej chorobą zawodową (po przedłożeniu przez ubezpieczonego decyzji państwowego inspektora sanitarnego stwierdzającej chorobę zawodową oraz udokumentowaniu zaświadczeniem lekarskim związku niezdolności do pracy z tą chorobą). W przypadku nieprzerwanej niezdolności do pracy datą złożenia wniosku o świadczenie jest data wpływu pierwszego zaświadczenia lekarskiego na druku ZUS ZLA.

Ubezpieczony nie ma prawa do świadczeń z ubezpieczenia wypadkowego w sytuacji, gdy wyłączną przyczyną wypadku było udowodnione naruszenie przez ubezpieczonego przepisów dotyczących ochrony życia i zdrowia, spowodowane przez niego umyślnie lub wskutek rażącego niedbalstwa.

Świadczenia nie przysługują także ubezpieczonemu, który będąc w stanie nietrzeźwości lub pod wpływem środków odurzających lub substancji psychotropowych, przyczynił się w znacznym stopniu do spowodowania wypadku.

W sytuacji gdy ubezpieczony odmówi poddania się badaniu mającemu na celu ustalenie zawartości alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych w organizmie lub przez swoje zachowanie uniemożliwi przeprowadzenie takiego badania, prawo do zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego z ubezpieczenia wypadkowego nie przysługuje. Przyznanie prawa do tych świadczeń może nastąpić, jeśli ubezpieczony udowodni, że miały miejsce przyczyny uniemożliwiające poddanie się temu badaniu.

W tych przypadkach, w których ubezpieczony nie ma prawa do świadczeń z ubezpieczenia wypadkowego, prawo do świadczeń może być rozpatrywane na zasadach określonych powołaną ustawą z dnia 25 czerwca 1999 r. Dotyczy to jednak wyłącznie osób objętych ubezpieczeniem chorobowym.

Ubezpieczonemu będzie w takich przypadkach przysługiwać zasiłek chorobowy lub świadczenie rehabilitacyjne z ubezpieczenia chorobowego:

- zasiłek chorobowy po upływie 90 dni okresu wyczekiwania,
- zasiłek chorobowy począwszy od szóstego dnia orzeczonej niezdolności do pracy, jeżeli niezdolność ta została spowodowana nadużyciem alkoholu,
- zasiłek chorobowy w wysokości 80% lub 70% podstawy wymiaru zasiłku, o ile nie będą miały miejsca okoliczności dające prawo do zasiłku chorobowego w wysokości 100% podstawy wymiaru,
- świadczenie rehabilitacyjne w wysokości 90% lub 75% podstawy wymiaru, jeśli nie zajdą okoliczności dające prawo do świadczenia w wysokości 100% podstawy wymiaru.

Dokumentacja

Do przyznania i wypłaty zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego z ubezpieczenia wypadkowego wymagane są dokumenty przewidziane dla tych świadczeń finansowanych z ubezpieczenia chorobowego. Dodatkowo niezbędne są dokumenty potwierdzające wypadek przy pracy lub chorobę zawodową, czyli:

- ➡ karta wypadku przy pracy – w razie niezdolności do pracy spowodowanej wypadkiem przy pracy,
- ➡ decyzja o stwierdzeniu choroby zawodowej – wydana przez państwowego inspektora sanitarnego.

Jeżeli niezdolność do pracy jest spowodowana chorobą zawodową, do wypłaty świadczeń z ubezpieczenia wypadkowego ubezpieczony musi udokumentować zaświadczeniem lekarskim związek niezdolności do pracy z chorobą zawodową.

W razie późniejszych następstw, które zaistniały w związku ze stwierdzonym wcześniej wypadkiem przy pracy albo chorobą zawodową, związek tej niezdolności do pracy z wcześniejszym wypadkiem bądź chorobą zawodową powinien być stwierdzony przez lekarza zaświadczeniem lekarskim.

Podstawa wymiaru świadczeń

Przy ustalaniu podstawy wymiaru zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego przysługującego z ubezpieczenia wypadkowego osobom prowadzącym pozarolniczą działalność oraz osobom z nimi współpracującym stosuje się te same zasady, które obowiązują przy ustalaniu podstawy wymiaru świadczeń z ubezpieczenia chorobowego dla tej grupy ubezpieczonych. Są one określone w przywołanej ustawie z dnia 25 czerwca 1999 r. (zostały przedstawione w pierwszej części opracowania).

Przy ustalaniu podstawy wymiaru zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego z ubezpieczenia wypadkowego dla tej grupy ubezpieczonych uwzględnia się przychód stanowiący podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie wypadkowe po odliczeniu kwoty odpowiadającej 13,71% tej podstawy wymiaru, niezależnie od tego, czy ubezpieczony przystąpił do ubezpieczenia chorobowego, czy też nie.

Podstawa wymiaru zasiłku chorobowego z ubezpieczenia wypadkowego jest ustalana za okres 12 miesięcy kalendarzowych poprzedzających powstanie niezdolności do pracy albo z faktycznego okresu ubezpieczenia, za pełne kalendarzowe miesiące ubezpieczenia, jeżeli niezdolność do pracy powstała przed upływem 12 miesięcy kalendarzowych.

Przykład

Osoba prowadząca działalność pozarolniczą od 16 stycznia podlega z tego tytułu ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu. Nie przystąpiła do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego. W dniu 5 listopada ubezpieczony uległ wypadkowi przy prowadzeniu działalności i był niezdolny do pracy z powodu choroby od 5 listopada do 31 grudnia. Zakład Ubezpieczeń Społecznych uznał zdarzenie za wypadek przy pracy i sporządził kartę wypadku przy pracy. Za okres od 5 listopada do 31 grudnia ubezpieczonemu przysługuje zasiłek chorobowy z ubezpieczenia wypadkowego. Do ustalenia podstawy wymiaru przysługującego ubezpieczonemu zasiłku chorobowego przyjęty zostanie przychód, od którego są opłacane składki na ubezpieczenie wypadkowe, po pomniejszeniu o 13,71% tej kwoty, za pełne kalendarzowe miesiące ubezpieczenia poprzedzające powstanie niezdolności do pracy, czyli za okres od lutego do października.

W razie ponownego powstania prawa do zasiłku podstawy wymiaru tego samego rodzaju lub różnego rodzaju zasiłku nie oblicza się na nowo, jeżeli przerwa między okresami pobierania zasiłków była krótsza niż 3 miesiące kalendarzowe. Dotyczy to także zasiłku chorobowego finansowanego z różnych funduszy (funduszu chorobowego i wypadkowego). W przypadku zasiłku przysługującego ubezpieczonemu, który podlega ubezpieczeniu wypadkowemu oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu, jeżeli przed przerwą przysługiwał zasiłek chorobowy z ubezpieczenia chorobowego, a po przerwie zasiłek chorobowy z ubezpieczenia wypadkowego, podstawy wymiaru zasiłku nie ustala się z nowego okresu, ale przyjmuje się kwoty stanowiące podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie wypadkowe. Podstawy te mogą się różnić, w związku z tym że różne mogą być okresy ubezpieczenia chorobowego i wypadkowego oraz dlatego, że podstawa wymiaru składek na dobrowolne ubezpieczenie chorobowe podlega ograniczeniu do 250% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w poprzednim kwartale, natomiast podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie wypadkowe takiemu ograniczeniu nie podlega.

Przykład

Osoba współpracująca z osobą prowadzącą działalność pozarolniczą podlega od 1 lutego poprzedniego roku ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu, natomiast do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego przystąpiła 14 marca bieżącego roku. W sierpniu uległa wypadkowi przy pracy i otrzymywała z tego tytułu zasiłek chorobowy z ubezpieczenia wypadkowego od 15 sierpnia do 20 września. Podstawa wymiaru zasiłku chorobowego została ustalona na podstawie przychodu, od którego była opłacana składka na ubezpieczenie wypadkowe, za okres od sierpnia poprzedniego roku do lipca bieżącego roku, po pomniejszeniu o 13,71%. W dniu 20 grudnia ubezpieczona urodziła dziecko i przysługuje jej zasiłek macierzyński. Ponieważ przerwa między okresami pobierania zasiłku

chorobowego i zasiłku macierzyńskiego nie trwała co najmniej trzy miesiące kalendarzowe, podstawy wymiaru zasiłku macierzyńskiego nie ustala się z nowego okresu poprzedzającego urodzenie dziecka lecz z okresu ubezpieczenia chorobowego poprzedzającego sierpień, czyli miesiąc, w którym powstała poprzednia niezdolność do pracy z powodu choroby. Podstawę wymiaru zasiłku macierzyńskiego stanowi przychód na ubezpieczenie chorobowe za okres pełnych kalendarzowych miesięcy ubezpieczenia chorobowego, czyli od kwietnia do lipca bieżącego roku, po pomniejszeniu o 13,71%.

Zasada ta ma także odpowiednio zastosowanie, gdy przed przerwą przysługiwał zasiłek chorobowy z ubezpieczenia wypadkowego, a po przerwie – zasiłek chorobowy z ubezpieczenia chorobowego, jak również w przypadku nieprzerwanych okresów pobierania zasiłku chorobowego z różnych funduszy, np. po okresie niezdolności do pracy związanej z wypadkiem przy pracy (zasiłek chorobowy z ubezpieczenia wypadkowego) ubezpieczony stanie się bez przerwy niezdolny do pracy i niezdolność ta jest spowodowana inną przyczyną (zasiłek chorobowy z ubezpieczenia chorobowego).

Zasady wypłaty świadczeń

Prawo do świadczeń w razie choroby z ubezpieczenia wypadkowego przysługujących osobom prowadzącym działalność pozarolniczą lub współpracującym przy jej prowadzeniu ustalają oraz świadczenia te wypłacają terenowe jednostki organizacyjne Zakładu Ubezpieczeń Społecznych właściwe według siedziby płatnika składek.

Zasiłek chorobowy oraz świadczenie rehabilitacyjne z ubezpieczenia wypłacane są na bieżąco, po stwierdzeniu uprawnień. Zasiłki są wypłacane nie później niż w ciągu 30 dni od złożenia przez ubezpieczonego wszystkich dokumentów niezbędnych do stwierdzenia uprawnień do zasiłku. Świadczenia z ubezpieczenia wypadkowego przysługujące ubezpieczonemu, u którego stwierdzono zaległość w opłacaniu składek na ubezpieczenia społeczne na kwotę przekraczającą 6,60 zł, powinny być wypłacone w ciągu 30 dni od dnia wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do ustalenia prawa do tych świadczeń, nie później jednak niż w ciągu 60 dni od daty spłaty całości zadłużenia.

Pozostałe zasady wypłaty świadczeń z ubezpieczenia wypadkowego są takie same jak zasady wypłaty świadczeń pieniężnych w razie choroby i macierzyństwa z ubezpieczenia chorobowego (część pierwsza).

IV. Wykaz aktów prawnych

- Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 1442 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. z 2014 r. poz. 159).
- Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2013 r. poz. 692 ze zm.).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2012 r. w sprawie określenia dowodów stanowiących podstawę przyznania i wypłaty zasiłków z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. z 2012 r. poz. 444 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu wystawiania zaświadczeń lekarskich, wzoru zaświadczenia lekarskiego i zaświadczenia lekarskiego wydanego w wyniku kontroli lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 229).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu kontroli prawidłowości wykorzystywania zwolnień lekarskich od pracy oraz formalnej kontroli zaświadczeń lekarskich (Dz.U. nr 65, poz. 743).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 24 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad oraz trybu uznawania zdarzenia za wypadek w drodze do pracy lub z pracy, sposobu jego dokumentowania, wzoru karty wypadku w drodze do pracy lub z pracy oraz terminu jej sporządzania (Dz.U. z 2013 r. poz. 924).
- Ustawa z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. 2009 r. nr 167, poz. 1322 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 czerwca 2009 r. w sprawie chorób zawodowych (Dz.U. z 2013 r. poz. 1367).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 sierpnia 2002 r. w sprawie sposobu dokumentowania chorób zawodowych i skutków tych chorób (Dz.U. z 2013 r. poz. 1379).

- ➡ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie trybu uznawania zdarzenia powstałego w okresie ubezpieczenia wypadkowego za wypadek przy pracy, kwalifikacji prawnej zdarzenia, wzoru karty wypadku i terminu jej sporządzenia (Dz.U. z 2013 r. poz. 1618).
- ➡ Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 31 grudnia 2004 r. w sprawie zwrotu kosztów przejazdu osób wezwanych do osobistego stawiennictwa przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2005 r. nr 6, poz. 47).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych 2014 r.

2014